

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE.**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**POPIS A APLIKACE METOD A FOREM
ODHALOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ
POJISTNÝCH PODVODŮ V SILNIČNÍ
DOPRAVĚ**

Autor práce: Jan Chmil, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2011

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, o.p.s.
Žižkova 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Jan Chmil

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinovaná

Místo studia: České Budějovice

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE: Popis a aplikace metod a forem odhalování a vyšetřování pojistných podvodů v silniční dopravě.

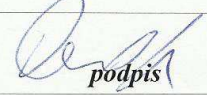

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE: Description and application of methods and forms of detection and investigation of insurance fraud in road transport.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

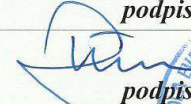
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Mgr. et Bc. Josef Kříha

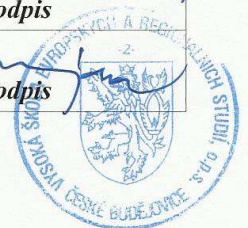
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): březen 2011

CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE: Hlavním a nejdůležitějším cílem bakalářské práce je představit metodiku odhalování a vyšetřování pojistného podvodu v silniční dopravě. Dále pak rozebrat jeho skutkovou podstatu, poukázat na změny v souvislosti s rekodifikací trestního zákona. V této souvislosti pak vyložit konkrétní nejdůležitější pojmy. Vedlejším cílem je pak zamyšlení nad důvodem, proč jsou pojistné podvody páčány, jaký mají dopad na všechny ostatní pojištěnce v systému pojišťovnictví. Dalším vedlejším cílem je představit jakým způsobem a jakými prostředky s pojistnými podvody bojují pojišťovny a orgány činné v trestním řízení, včetně vlastní problematiky soudních znalců. Bakalářská práce bude zaměřena více teoreticky. Z vědeckých metod použiji dotazník zaměřený na občany z civilního sektoru, kdy jeho cílem bude zjistit, zejména jak lidé vnímají pojistné podvody, pokusit se alespoň částečně zjistit míru latence pojistných podvodů v dotazované skupině a zda si uvědomují, jak se jich páčání této trestné činnosti týká.

Student: Chmil Jan	21.03.2011 <i>datum</i>	 <i>podpis</i>
Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha	28. 3. 2011 <i>datum</i>	 <i>podpis</i>

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: JUDr. Bohuslav Petr, Ph.D.	28/3 11 <i>datum</i>	 <i>podpis</i>
Prorektor pro studium: RNDr. Růžena Ferebauerová	1. 4. 11 <i>datum</i>	 <i>podpis</i>
Rektor: prof. PaedDr. Gabriel Švejda, CSc.	2. 4. 11. <i>datum</i>	 <i>podpis</i>

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Bc. Josefu Křihovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení při tvorbě práce. Dále chci poděkovat svému zaměstnavateli za to, že mi bylo umožněno v rámci plnění služebních povinností zúčastnit se odborných profesních vzdělávacích školení, které tematicky a odborně přiléhaly ke zkoumané problematice, a ze kterých jsem mohl následně čerpat zejména teoretické znalosti.

ABSTRAKT

CHMIL, J. *Popis a aplikace metod a forem odhalování a vyšetřování pojistných podvodů v silniční dopravě : Bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 60 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. et Bc. Josef Kříha.

Klíčová slova: dopravní nehody, trestné činy, pojistné podvody, škoda, trestní zákon a zákoník, trestní řád, pojistné smlouvy.

Pojistný podvod je jedním z fenoménů dnešní doby. Stupeň společenské škodlivosti tohoto trestného činu se odvíjí dle způsobu, pohnutky či výše majetkového prospěchu pachatele. Práce obsahuje rozbor skutkové podstaty trestného činu pojistný podvod, dále charakterizuje způsoby páčání této trestné činnosti včetně její historie a prevence. V neposlední řadě pak práce pojednává o způsobech odhalování, dokumentování a vyšetřování této trestné činnosti, a dále zkoumá náhled osob na pojistné podvody. Zároveň pak tato práce představuje problematiku soudních znalců a zjišťuje důvody, proč je tato trestná činnost vlastně páčána.

ABSTRACT

CHMIL, J. *Description and application of methods and forms of detection and investigation of insurance fraud in road transport : Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 60 p. Supervisor : Mgr. et Bc. Josef Kříha.

Key words: traffic accidents, crimes, insurance fraud, damage, criminal law, law of criminal procedure, the insurance contract.

Insurance fraud is one of the phenomena of present. The degree of harmfulness of this crime society evolves according to the method, motive or according to the amount of assets the perpetrator. The work includes analysis of the crime of insurance fraud, further the work describes methods of committing this crime, including its history and prevention. Finally, the work discusses ways of detecting, documenting and investigating this crime, and explores the view of people for insurance fraud. At the same time then this work introduces the issue of expert witnesses and detects the reasons why this crime actually committed.

OBSAH

ÚVOD	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 HISTORIE TRESTNÉHO ČINU POJISTNÝ PODVOD.....	12
3 OKOLNOSTI VYNUCENÍ VZNIKU SKUTKOVÉ PODSTATY POJISTNÉHO PODVODU	14
3.1 Procesní okolnosti	14
3.2 Globalizační okolnosti	15
3.3 Mentalita osob.....	15
4 POJISTNÝ PODVOD – SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÉHO ČINU.....	17
4.1 Skutková podstata platná do 31. prosince 2009	17
4.2 Skutková podstata dle platné právní úpravy k 28. červenci 2011.....	18
4.3 Výklad jednotlivých změn a zpřesnění po rekodifikaci.....	19
4.4 Znaky trestného činu pojistný podvod	22
4.5 Specialita a souběhy trestného činu pojistný podvod	22
5 VÝKLAD JEDNOTLIVÝCH POJMŮ A TERMÍNŮ.....	24
5.1 Výklad termínů dle trestního řádu a zákoníku	24
5.2 Výklad pojmů v souvislosti s dopravní nehodou	27
6 ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ POJISTNÝCH PODVODŮ	29
6.1 Podle naplnění znaků skutkové podstaty	30
6.2 Podle jednotlivých pojistných produktů	30
6.2.1 Havarijní pojištění.....	30
6.2.2 Pojištění odpovědnosti za škodu	31
6.3 Podle osoby pachatele, formy a druhu pojištění, času a motivu	32
7 METODIKA ODHALOVÁNÍ POJ. PODVODŮ V POJIŠŤOVNICTVÍ.....	33
7.1 Obecné postupy	33
7.2 Postupy za užití technických systémů.....	34

8	MOŽNOSTI PREVENCE POJISTNÉHO PODVODU	36
8.1	Legislativní opatření	37
8.2	Opatření na úrovni konkrétních pojišťoven	37
8.3	Opatření v rámci celého pojistného trhu ČR	38
8.4	Opatření v rámci mezinárodní spolupráce	39
9	METODIKA A ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVÁNÍ POJ. PODVODŮ POLICÍ ČR	41
9.1	Podnět k zahájení šetření	42
9.2	Metodika vyšetřování ze strany policie ČR	42
10	ZNALCI A JEJICH PROBLEMATIKA PŘI ODHALOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ POJISTNÝCH PODVODŮ	46
10.1	Zákonné normy	47
10.2	Přibrání znalce	48
10.3	Osnova znaleckého posudku	49
10.4	Znalecké dokazování při dopravních nehodách	49
10.4.1	Kriminalistické expertízy	49
10.4.2	Oborové expertízy	50
10.4.3	Komplexní expertízy	50
11	VÝZKUMNÁ METODA DOTAZNÍK	52
11.1	Kladené otázky dotazníku	53
11.2	Analytické výsledky dotazníkového šetření	54
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
	SEZNAM ZKRATEK	64
	SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Žijeme v době, kdy zájmy jednotlivce často převažují nad zájmy společnosti. Sama společnost se svými jednotlivci se stále více uzavírá do sebe a vrůstající anonymita spojená s nezájmem lidí o své okolí a častou snahou o co vlastní největší zisk, umožňuje jak jednotlivcům, tak skupinám, páchat často beztrestně rozličnou trestnou činnost. V době, kdy skokově vzrůstají ceny všech produktů a platy zůstávají téměř zmrazené, se snaží většina lidí ušetřit finance na všem, co jsou nuceni spotřebovávat. Nejinak je tomu samozřejmě i v pojišťovnictví.

Buď ze zákonné povinnosti, nebo z logické nutnosti, uzavírá rozličné pojistné smlouvy více méně každý, kdo vlastní motorový dopravní prostředek, sportuje, pěstuje zemědělské komodity, půjčuje si větší obnos peněz formou hypotéky, při narození dětí, cesty do zahraničí a dalších mnoha aktivitách. Pojistná smlouva je produkt, který nás provází při každé vlastní činnosti, na každém kroku, nebo jízdě vozidlem. Co se týče právě vozidla, vzhledem k tomu, že motorový dopravní prostředek má téměř každý z nás, tak každý také má povinnost konkrétního pojištění jednotlivého vozidla. Zejména z tohoto důvodu je téma pojistných podvodů v souvislosti s provozem motorových vozidel velice aktuální. Dotýká se každého, kdo má jakoukoliv pojistnou smlouvu, ať povinnou či nepovinnou.

Jak se pojistné podvody dotýkají každého jednotlivce, jak se proti nim bránit a zejména zdůvodnění proč je netolerovat, byť za cenu toho, že pojistník i přes snahu omezit své vlastní výdaje z krátkodobého hlediska na výdajích pojistných smluv hned neušetří, nejen o tom pojednává tato práce.

Důvodem mé volby tohoto tématu své bakalářské práce je jednak snaha poukázat na problém, který není příliš medializován a přitom se dotýká všech. Dalším důvodem je skutečnost, že tato trestná činnost spadá do odhalování a objasňování hospodářské trestné činnosti, jejímž prověřováním a vyšetřováním se zabývám již několik let z pozice komisaře SKPV PČR Územního odboru Jihlava. Nejen z těchto důvodů je mi toto téma blízké a věřím, že tato práce bude sloužit pro ucelení představy týkající se úskalí, která prověřování a vyšetřování tohoto trestného činu přináší, včetně všech jeho důsledků.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Primárním cílem této bakalářské práce je představit metodiku odhalování a vyšetřování trestného činu pojistný podvod se zaměřením na silniční dopravu, odvětví, ve kterém jsou tyto podvody páčány nejčastěji. Cílem není představit pouze metodiku orgánů činných v trestním řízení, ale také metodiku pojišťoven, včetně pojmenování a popisu prostředků, které jsou k těmto činnostem využívány. V průběhu celé práce hodlám průběžně upozorňovat na mnohdy podceňovaný problém pojistných podvodů s důsledky, které přináší všem. Z kriminologického hlediska dále považuji za nutné, pro uchopení práce jako celku, provést výčet možností prevence proti této trestné činnosti, včetně etiologie jejího páčání¹.

Jedním z dílčích **vedlejších cílů** je pak rozbor skutkové podstaty tohoto trestného činu, a to jak původní, účinné do 31.12.2009, tak současné, včetně poukázání na změny, které přinesla do českého práva trestního rekodifikace trestního zákoníku.

Dalším **vedlejším cílem** je popsat důvody, proč jsou vlastně pojistné podvody páčány, kdy tyto skutečnosti přímo vyplývají z okolností, které byly příčinou vzniku samostatné skutkové podstaty tohoto trestného činu.

Posledním z dílčích **vedlejších cílů** této práce je představit problematiku soudních znalců a znaleckých posudků, jako mnohdy zásadní důkazní prostředky využívané při odhalování a vyšetřování poj. podvodů.

Co se týče **teoreticko – metodické části** této práce, její značná část byla čerpána z odborné literatury, výkladových stanovisek trestního zákona, trestního řádu, obchodního a občanského zákoníku, z platných i již neplatných či neúčinných právních předpisů, kde je tato problematika hojně obsažena. Dále jsem při shromažďování dat využil možnosti čerpat z materiálů a prostředků poskytnutých zaměstnavatelem, k danému problému přímo zaměřených školení a kurzů, kterých se při výkonu svého zaměstnání průběžně účastním. Dále jsem čerpal z materiálů dostupných jak z veřejné počítačové sítě Internet, tak zejména z materiálů vnitroresortní počítačové sítě Policie ČR Intranet, kde je umístěna vlastní metodika k šetření nejen pojistných podvodů. K vyhodnocení takto získaných dat jsem využil metody syntézy, ve které jsem spojoval

¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. 1. vyd. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 122. ISBN 978-80-86708-21-8.

více částí informací v jeden celek. Dále jsem využil metody analýzy, ve které jsem složitější skutečnosti rozložil v jednodušší, lépe pochopitelné tak, aby z nich vyplynuly jak trestně právní tak finanční konsekvence takového protiprávního jednání. Zejména v části rozboru skutkové podstaty poj. podvodu jsem použil další z metod, srovnávání faktů, a průběžně pak metodu přímého pozorování a vlastních zkušeností, při vyšetřování konkrétních případů.

Empirická část této práce je zaměřena na zjištění, jak lidé vnímají a tolerují pojistné podvody, kdy jejím dalším dílčím cílem je zjištění možné míry latence této trestné činnosti, která je právě u této skutkové podstaty značná. Za tímto účelem jsem provedl sociologický výzkum s technikou dotazníku, vyhodnoceného nejprve slovně s určitými závěry vyplývající z navrácených odpovědí a dále pak za pomoci grafů v grafické a procentuální úpravě odpovědí. Při vypracování práce jsem také užil kvantitativní data získaná vlastním sběrem, tak dále statistických dat s využitím statistických databází PČR. Takto získaná a využitá data jsem zpracoval a obohatil o obrazové grafické přílohy.

2 HISTORIE TRESTNÉHO ČINU POJISTNÝ PODVOD

Pojistné, neboli pojišťovací podvody, nás provázejí od doby, kdy vzniklo samo odvětví finančnictví, pojišťovnictví. Skutečnost, že na předstírané škodě lze vydělat nebo sebe obohatit, byla lákavá nejen pro jedince dnešní doby. Zřejmě první rozsáhlejší a zejména pak popsané pojistné podvody, začaly v souvislosti jak jinak než s dopravou a přepravou, vzhledem k možnostem a druhům dřívější doby pak s přepravou námořní. V této souvislosti zejména přímořské státy reagovaly v trestních kodexech příslušné doby na záhadné ztráty lodí s nákladem, kdy definovaly okolnosti a popis pojistných podvodů, tyto pak přísně trestaly v případě prokázání.

Co se týče právní úpravy našich zemí, již **Trestní zákon rakouský** v roce 1852 zavedl v platnost a účinnost ustanovení § 170, který vykládal okolnosti žhářství ve smyslu toho, že není vinen žhářstvím ten, který si zapálil svůj vlastní majetek, aniž by cizí majetek uvedl v nebezpečí ohně. Za takové jednání, samožhářství, pak nebyl sice vinen žhářstvím, nýbrž podvodem a to v případě, že takto naložil se svým majetkem s úmyslem zkrátit práva osoby jiné. Takové ustanovení konkrétně ke žhářství, si vynutily tehdejší okolnosti a to z důvodu, že se jednalo o nejčastější tehdejší formu páchání pojistných podvodů v našich zemích. Jiné formy páchání pojistných podvodů byly pak postíženy obecnou úpravou skutkové podstaty trestného činu podvod.

Nástupem tzv. první republiky se právní úprava týkající konkrétně pojistných podvodů nijak zásadně nelišila od předchozí doby rakouského trestního zákoníku, kdy v platnosti mimo jiné zůstalo znění výše uvedeného ustanovení o **samožhářství**. Pojistné podvody byly projednávány na základě skutkové podstaty trestného činu podvod. Po roce 1948 nastaly změny jak v samotném pojišťovnictví, nejvíce zásadní pak asi ta, že došlo k národnímu monopolu jedné pojišťovny (od roku 1969 pak pojišťoven dvou), tak v posuzování jednotlivých pojistných podvodů. Z trestně právního hlediska byly v této době pojistné podvody ponejvíce posuzovány na základě ustanovení § 132 trestního zákona číslo 140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákon) v tehdejší znění, o rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Pouze pro porovnání s obecným podvodem v ustanovení § 250 stejného právního předpisu, trestní postih na základě § 132 byl až dvojnásobně přísnější. Po roce 1990 došlo k rozsáhlé novelizaci trestního zákona, kdy mimo jiné bylo zrušeno ustanovení výše uvedeného § 132. Pojistné podvody tak byly opět projednávány pouze

na základě znění § 250 – podvod. Tato skutečnost se však ukázala jako nedostatečná a málo účinná, přičemž již od počátku devadesátých let se v právních kruzích považovalo za vhodné určitě zvláštní případy podvodu v hospodářské praxi, jako je podvod pojistný, specifikovat přesněji.²

Zásadní změnu ve vztahu k postihům pojistných podvodů pak **znamenal datum 1. leden 1998**, kdy vstoupil v účinnost zákon číslo 253/1997 Sb. Ten měnil a doplnil trestní zákon číslo 140/1961 Sb., mimo jiné tím, že uzákonil historicky první znění skutkové podstaty samostatného trestného činu pojistný podvod. Skutková podstata byla popsána v § 250a posledně jmenovaného právního předpisu. Co se týče současné právní úpravy platné v době vypracování této práce, s účinností ke dni 1. ledna 2010 vstoupil v platnost nový trestní zákoník ČR číslo 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákoník), který ve svém ustanovení § 210 nejenže převzal původní znění § 250a trestního zákona, ale toto také rozšířil a upřesnil, čímž ještě přesněji specifikoval znění tohoto předpisu.

²TERYNGEL, J. *Podnikání, hospodářské a majetkové trestné činy*. 1. vy. Praha : Prospektrum, 1991. s. 86. ISBN 80-85431-02.5.

3 OKOLNOSTI VYNUCENÍ VZNIKU SKUTKOVÉ PODSTATY POJISTNÉHO PODVODU

Okolnosti, které si vynutily vznik skutkové podstaty tohoto trestného činu poj. podvod vycházely zejména z technického rozvoje společnosti, a ze změny smýšlení lidí. Technický rozvoj přinesl nové prostředky a výrobky, které bylo nutno pojistit proti odcizení, poškození, ztrátě. Co se týče změny smýšlení lidí, tito začali být více vynalézaví ve svých způsobech, jak získat s co nejmenší námahou peníze, nebo jiné výhody, které pak peníze přinášely.

3.1 Procesní okolnosti

Hlavním procesním problémem řešení pojistných podvodů, který si vynutil vznik samostatné skutkové podstaty trestného činu pojistný podvod, byla skutečnost, že **obecná skutková podstata** trestného činu podvod ve vztahu k páčání pojistných podvodů **nedostačovala**. Jedním z formálních znaků naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu podvod byla nutnost vzniku škody, majetkové újmy. Ovšem v mnoha případech ke škodě vůbec nedošlo, pojišťovny neprovedly plnění, pachatel byl odhalen před výplatou. Mnoho případů, kdy policejní orgány zahájily trestní stíhání, i s absencí škody, přičemž jednotlivé skutky posuzovaly jako pokus trestného činu podvod, se nepodařilo procesně ve smyslu potrestání soudy dokončit. Hlavním důvodem bylo, že pachatel po svém odhalení oznámil pojistiteli, že již neuplatňuje plnění z pojištění, čímž de facto nepokračoval v dalším jednání a odstranil nebezpečí vzniklé zájmu chráněného zákonem. Zejména pak nepostižitelná byla skutečnost, že pachatel uvedl v pojistné smlouvě úmyslně nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, či ty podstatné vůbec zamlčel. Záležitosti tak byly řešeny obvykle civilně právní cestou závazkovými právními vztahy ze smluv na základě Občanského zákoníku a lex specialis původního zákona o pojistné smlouvě.³

³ KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné* 2. 4. vyd. Praha : ASPI, 2005. s. 315. ISBN 80-7357-131-5.

3.2 Globalizační okolnosti

Dalšími okolnostmi vynucení vzniku samostatné skutkové podstaty trestného činu pojistný podvod pak byly široké škály příčin, které vedly ke značnému nárůstu této trestné činnosti. V důsledku globalizace nedošlo pouze ke slučování výrobních podniků, ale i kriminálních a zločineckých organizací, kdy tato trestná činnost začala být vysoce organizovaná.⁴ Na páchání pojistných podvodů se podílí v jedné skupině občané i několika států, přičemž pádem střežených hranic a volného pohybu osob, vozidel, kapitálu a zboží např. v tzv. **Schengenském prostoru**, takovou trestnou činnost mohly tyto skupiny začít páchat i přes hraničně, nehledě na skutečnosti, že naše justice nebyla na takové formy trestné činnosti vůbec připravena.

3.3 Mentalita osob

Od devadesátých let se také zcela změnila mentalita obyvatelstva. Způsob a styl života se stal více konzumní, anonymní a lidé více nevěšmaví ke svému okolí. Devalvovaly základní civilizační hodnoty, Policie ČR ztratila svou přirozenou autoritu, zvětšil se rozdíl mezi bohatými a chudými, svoji značnou roli sehrála také kontroverzní masová amnestie prezidenta republiky v roce 1990.⁵ Mezi občany převládá a stále převládá názor, že okrást právnický subjekt jako je pojišťovna není vůbec takové zlo, jako je okrást nějakou konkrétní fyzickou osobu, že je to vlastně jakýsi „gentlemanský“ způsob, jak přijít k penězům. Někteří lidé si pojišťovnu zaměňují za spořitelnu a vycházejí z teze, že na nějaké odškodné mají nárok po letech placení pojistného, když nebylo do té doby ze strany pojišťovny nijak plněno, respektive když nebyl důvod k jeho plnění. Se změnou mentality souvisí populistické názory, že pojistný podvod nikoho nepoškodí, že pojišťovna neoprávněně plnění při svých ziscích nijak nepocítí. **Dalším důležitým faktorem nárůstu pojistných podvodů je ekonomická krize.** Tím není myšlena pouze ta, která před nedávnem skončila, největší za posledních několik desítek let, ale zejména ty menší, které této předcházely již od konce sedmdesátých let,

⁴CHMELÍK, J., PORADA, V., PRŠAL, V. *Pojistné podvody*. 1. vy. Praha : Tiskárna MV, 2000. s. 3.

⁵ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. 1. vyd. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 22-23. ISBN 978-80-86708-21-8.

kdy skončila v tehdejší západní Evropě konjunktura. Jedním z dalších neopomenutelných okolností byl nárůst nezaměstnanosti z nuly na dnešních až 10%, což do roku 1990 naše země vůbec nepoznala.

4 POJISTNÝ PODVOD – SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÉHO ČINU

Skutková podstata TČ pojistný podvod procházela od svého vzniku několika úpravami, když zřejmě její nejrozsáhlejší úprava byla provedena na základě účinnosti trestního zákoníku číslo 40/2009 Sb. Podstatou této kapitoly je upozornit zejména na změny související s touto poslední úpravou, kdy se jedná o změny, které ze všech dosud provedených právních úprav tohoto TČ zřejmě nejuvěrněji ladí s dalšími právními předpisy související s pojištěním a předměty zájmů pachatelů těchto trestních činů, jako jsou např. zákon č. 277/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů o pojišťovnictví (dále jen zákon o pojišťovnictví), nebo zákon č. 37/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů o pojistné smlouvě (dále jen zákon o pojistné smlouvě).

4.1 Skutková podstata platná do 31. prosince 2009

Jak je již výše uvedeno, poprvé vznikla skutková podstata trestného činu pojistný podvod novelizací trestního zákona účinné ke dni 01. ledna 1998, kdy bylo přijato do tohoto právního předpisu ustanovení § 250a. Ustanovení uvedeného paragrafu bylo vyloženo v pěti odstavcích a to:

- odst. 1. „Kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.
- odst. 2. Stejně bude potrestán, kdo úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo kdo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.
- odst. 3. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí – li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu nikoliv malou.
- odst. 4. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá – li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny
 - b) způsobí – li takovým činem na cizím majetku značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

- odst. 5. Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí – li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.“⁶

4.2 Skutková podstata dle platné právní úpravy k 28. červenci 2011

S účinností ke dni 01. ledna 2010 vstoupil v platnost nový Trestní zákoník číslo 40/2009 Sb. Ten samozřejmě dále převedl skutkovou podstatu trestného činu pojistný podvod s tím, že ji více zpřesnil a zařadil pod své ustanovení § 210. Současná platná právní norma tohoto trestného činu je vyložena v sedmi odstavcích a to:

- odst. 1. „Kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

a) v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy,

b) v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo

c) při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

- odst. 2. Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

- odst. 3. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá – li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl – li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

- odst. 4. Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí – li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

- odst. 5. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá – li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

⁶ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon, komentář*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 1362. ISBN 80-7179-624-7.

- b) spáchá – li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo
 - c) způsobí – li takovým činem značnou škodu.
- odst. 6. Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí – li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) spáchá – li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309 trestního zákoníku), teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku) nebo teroru (§ 312 trestního zákoníku).
- odst. 7. Příprava je trestná.⁷

4.3 Výklad jednotlivých změn a zpřesnění po rekodifikaci

V **odstavci 1** byl nově vypuštěn text postih peněžitého trestu a původní text „při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy“ byl zčásti nahrazen a rozdělen do písmen a) až c). Možnost udělení peněžitého trestu není nutno v každé skutkové podstatě trestního zákoníku uvádět, jelikož možnost udělit tento trest za každý trestný čin zákonodárce zakomponoval do první části tohoto právního předpisu samotným ustanovením trestů. V písmenu a) je navíc vloženo nejen „v souvislosti s uzavíráním smlouvy“, ale také, což považuji za důležité, „se změnou pojistné smlouvy.“ Zde se nový trestní zákoník více přiblížil formulacím zákona číslo 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě, který nezná původní pojem „sjednávání pojistné smlouvy“, ale znění až současného platného právního předpisu. Dále vyřešil problém dokazování pro uvádění nepravdivých informací při pouhé změně smlouvy. S účinností předchozího trestního zákona často vznikaly pochybnosti, zda lze toto ustanovení použít také při změnách jednotlivých smluv, což je nyní odbouráno. Co se týče písmene b), i zde je text plně v souladu se zákonem o pojistné smlouvě, tedy

⁷Česko. Zákon č. 40 Parlamentu ČR ze dne 09.02.2009. Trestní zákoník. In. *Zákony – vyhledávání*. 2009, částka 11/2009, s. 354. Dostupný z WWW: <http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=40/2009&PC_8411_p=210&PC_8411_l=40/2009&PC>

v textu „v souvislosti s likvidací pojistné události“, kdy předchází znění „uplatnění nároku plnění z takové smlouvy“ nebylo zcela přesné. Písmeno c) se zněním „při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění“ pak může postihnout také pachatele, který není přímým účastníkem pojistného vztahu, ale jinak zcela vykazuje typické znaky pachatele tohoto trestného činu. Může se jednat například o zmocněnce účastníků. Co se týče části textu tohoto písmena „nebo jiné obdobné plnění“, zde má zákonodárce na mysli zejména plnění v případě, že nebyla uzavřena pojistná smlouva. Jedná se například o plnění České kanceláře pojistitelů v případě, že viník nemá sjednané zákonné pojištění vozidla. Tímto zákonodárce pokryl legislativní nedůslednost předchozího trestního zákona, podle kterého nebylo možno jako pojistný podvod v těchto určitých případech postihovat protiprávní jednání pachatelů v souvislosti se zákonným pojištěním. Takové jednání bylo možno postihnout až na základě ustanovení předchozího § 250 trestního zákona (§ 209 trestního zákoníku) podvod, tedy ovšem až za podmínky splnění všech zákonných znaků tohoto ustanovení, když hlavní překážkou takových postihů bylo zejména naplnění obligatorního znaku, způsobení škody. Nyní v současném platném právním předpisu je tato legislativní chyba odstraněna.

V odstavci 2 k úmyslu „vyvolat pojistnou událost“ byl vložen úmysl takovou událost nejen vyvolat, ale také „předstírat“. Původní text „v úmyslu zvýšit vzniklou škodu“ byl nahrazen textem „v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch. Co se týče původního formálního označení „pojistné události“, tato byla upřesněna textem „událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění“, opět v souladu se zákonem o pojistné smlouvě. Jak v odstavci jedna tak i dvě, se jedná z hlediska subjektivní stránky, o úmyslné trestné činy.

K odstavci 3, zde původní skutková podstata pouze upravovala kvalifikaci zvýšení trestní sazby v kontextu se zvýšenou škodou. Tato je převedena do dalšího odstavce, přičemž v čísle tři je popsána recidiva tohoto trestného činu. Na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá – li čin uvedený v odstavcích 1 a 2, a byl – li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Vypuštěn byl text o způsobení škody na cizím majetku nikoli malé. Při recidivě tohoto skutku dochází k mírnému navýšení trestní sazby, přičemž trestní zákon recidivu neznal, a i opakované porušení tohoto ustanovení, bylo možno potrestat vždy pouze jen další sazbou do dvou let.

K odstavci 4, původní text s jeho výkladem byl zcela změněn, nahradil původní odstavec č. 3, kdy ponechal jeho kvalifikovanou skutkovou podstatu související se zvýšením trestu v návaznosti se zvýšenou škodou. Znění odstavce 4 trestního zákona bylo přesunuto do současného odstavce 5 trestního zákoníku. Co se týče zvýšené škody, jednak zvýšil trestní sazbu namísto původních šest měsíců až tři léta na jeden rok až pět let, přičemž jako povinný znak navýšil škodu namísto původní nikoliv malé (nejméně 25.000,-Kč) na škodu větší (nejméně 50.000,-Kč).

Co se týče odstavce 5, v původním znění opět podmiňoval zvýšení trestní sazby a to v souvislosti se způsobením škody velkého rozsahu. V platném trestním zákoníku je tento odstavec rozdělen na písmena a) až c). Ve znění písmene a), toto zákonodárce ponechává stejné i s výší trestu v souvislosti s organizovanou skupinou. Zcela nové znění má písmeno b), kdy „odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá – li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného.“ Ze znění tohoto ustanovení je možno předpokládat, že se bude jednat o pracovníky pojišťoven při činnosti, která směřuje k uzavření nebo změně pojistné smlouvy nebo likvidace pojistné události, případně jejich externí pracovníky, makléře, samostatné likvidátory, likvidační agentury, kteří nejsou přímo zaměstnanci pojišťoven. Tyto osoby nebyly přímo v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku uvedené, nicméně až praxe a aplikace trestního zákoníku ukáže, nakolik bude možno v tomto případě konkrétní osoby podílející se na této trestné činnosti s povinností hájit zájmy poškozeného postihnout. K písmenu c), zde je text přejatý z původního odstavce 4 písmeno b), kdy byl vypuštěn text „nebo jiný zvlášť závažný následek“.

Nový odstavec 6 je v § 210 trestního zákoníku rozdělen opět do dvou písmen, kdy v písmeně a) je znění původního odstavce 5 o způsobení škody velkého rozsahu. Nové znění je přidáno k písmenu b), kdy pachatel „bude potrestán, spáchá – li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§311), nebo teroru (§ 312)“. Původní výše trestu v tomto odstavci byla pět až dvanáct let, kdy rekonfigurací byla snížena na pět až deset let.

V novém odstavci 7 trestního zákoníku, jeho text zní „příprava je trestná.“ Zde se jedná o jednání páchaní zvlášť závažných zločinů, na něž zákoník pamatuje v § 14 odstavec 3. Jedná se o takové skutky, za něž zákon ukládá trest odnětí svobody

s horní hranicí nejméně 10 let. Vzhledem k těmto skutečnostem lze postihnout takto pouze jednání uvedené v odstavci 6.⁸

4.4 Znaky trestného činu pojistný podvod

Co se týče formálních znaků tohoto trestného činu, objektem je zájem na ochranu zákonného a s dobrými mravy souladného postupu při uzavírání a změnách pojistných smluv, a to včetně likvidace pojistných událostí. Objektivní stránka pak spočívá v tom, že pachatel úmyslně buď uvede nepravdivé či hrubě zkreslené údaje, případně jiné zamlčí a to jak v souvislosti se vznikem či změnou pojistné smlouvy, tak při likvidaci pojistné události. Dále spočívá v tom, že pachatel způsobí na cizím majetku určitou škodu (krom odstavce 1), anebo vyvolá či předstírá stav, že má dojít k plnění pojistné události. Jednání v rámci objektivní stránky je prováděno konáním a následek je poruchový v případě žádosti o výplatu, ohrožovací v případě nepravdivě uvedených údajů bez požadavku plnění. Subjektem pak je pachatel speciální, buď kterýkoliv z účastníků pojistné smlouvy, případně jiná osoba, která není přímým účastníkem (výše zmíněný zmocněnec), případně každá osoba, která předstírá nárok na plnění pojistné události či jiné obdobné plnění (viz vůči České kanceláři pojistitelů v případě účasti dopravní nehody, při níž viník nemá zákonné pojištění).⁹ K subjektivní stránce, dle § 210 trestního zákoníku u odstavců 1 a 2 jde vždy o úmyslný trestný čin, u kvalifikované skutkové podstaty zvyšující trestní sazbu u odstavce 4 postačuje nedbalost, stejně tak u odstavce 5 písmeno b), c). U písmene a) týkajícího se organizované skupiny jde o úmyslný trestný čin.

4.5 Specialita a souběhy trestného činu pojistný podvod

Trestný čin pojistný podvod je činem speciálním, kdy jeho spáchání se může dopustit osoba se speciální vlastností. To znamená, že se jej může dopustit pouze osoba

⁸Česko. Metodika vyšetřování trestného činu pojistný podvod podle § 210 trestního zákoníku. Intranet Policie ČR. 2009. [cit. 15. prosince 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

⁹Česko. Pojistný podvod. Intranet Policie ČR. 2009. [cit. 12. dubna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

mající co do činění s konkrétní dopravní nehodou, pojištěním, pojišťováním, pojistnou smlouvou. V případě podvodů s pojistnými smlouvami, plněním pojistných událostí apod., nelze užít souběžně ustanovení jiných trestních norem jako je např. obecný podvod dle § 209 trestního zákoníku. Tedy jednočinný souběh pojistného podvodu s trestnými činy podvodu dle § 209 trestního zákoníku, poškození cizích práv dle § 181 trestního zákoníku, případně obecné ohrožení dle § 272 trestního zákoníku je vyloučen.¹⁰ Naopak možný je souběh s trestnými činy, jako jsou ublížení na zdraví, poškození cizí věci nebo zneužití vlastnictví, případně krádež či porušování povinnosti při správě cizího majetku. Vzhledem k povaze tohoto trestného činu uvedené v ustanovení § 163a zákona č. 161/1961 Sb., ve znění pozdějších doplňků (dále jen trestní řád), není třeba ke stíhání tohoto trestného činu souhlas poškozeného.

¹⁰Česko. Metodika vyšetřování trestného činu pojistný podvod podle § 210 trestního zákoníku. Intranet Policie ČR. 2009. [cit. 15. prosince 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

5 VÝKLAD JEDNOTLIVÝCH POJMŮ A TERMÍNŮ

Problematika pojistného podvodu v souvislosti s dopravní nehodou obsahuje značné množství termínů, pouček a vysvětlivek, zejména vzhledem k tomu, že se jedná o činnost, která je vždy spojena s právníckou osobou, pojišťovnou, a ve které se pohybuje značný objem financí. Pojistné smlouvy připravují renomované právnícké kanceláře, když pro případy uplatnění pojistné události a jejího plnění mnohdy záleží právě na správném a přesném výkladu jednotlivých pojmů a termínů. Jejich správné uvedení a pochopení může mnohdy předcházet zbytečným nedorozuměním a právním sporům mezi jednotlivými stranami.

5.1 Výklad termínů dle trestního řádu a zákoníku

- **Pojištění** co se týče obecného pojmu, „jedná se o určitý způsob zabezpečení proti následkům vyvolaným skutečností předpokládanou pojistným nebezpečím nebo pojistným rizikem.“¹¹ Základní dělení by bylo možno popsat jako pojištění škodové, náhrada škody či újmy, a pojištění obnosové, nezávislé na případném vzniku či rozsahu škody.¹²

- **Účastníci pojištění** jsou:

- a) pojistitel, tedy pojišťovna, právnícký subjekt, který má jednak právo na včasné a řádné plnění hrazení pojistného ze strany pojištěného, tak má povinnost v případě pojistné události poskytnout po provedeném šetření pojistné plnění,
- b) pojistník, tedy subjekt, který ve svůj případně ve prospěch jiného sjednal pojištění u pojistitele, který má oprávnění disponovat s pojistnou smlouvou, povinnost řádně a včas platit pojistné (např. rodič za dítě),
- c) pojištěný, tedy subjekt, kterého se pojištění konkrétně týká ve smyslu s pojistným nebezpečím či rizikem, který má právo na plnění z pojistné události není – li dohodnuto jinak a povinnost bezodkladně hlásit pojistiteli škodnou či pojistnou událost.

¹¹ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon, komentář*. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 1363. ISBN 80-7179-624-7.

¹² KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné* 2. 4. vyd. Praha : ASPI, 2005. s. 323 až 325. ISBN 80-7357-131-5.

• **Pojistná smlouva** je právní skutečností, na jejímž základě vzniká, trvá i zaniká pojištění.¹³ Je to smlouva o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje poskytnout v případě vzniku nahodilé události ve sjednaném rozsahu plnění. Jedná se o dvoustranný právní úkon, který na základě ustanovení § 490 zákona č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších změn (dále jen Občanského zákoníku) zakládá pojištění jakožto závazkový právní vztah v konsensu smluvních subjektů¹⁴.

• **Pojistná událost** je událost, která je ve smyslu ustanovení § 797 Občanského zákoníku definována jako skutečnost, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele plnit. Ustanovení § 3 zákona o pojistné smlouvě přímo vymezuje termín nahodilá skutečnost, která je blíže označena k pojistné smlouvě, nebo ve zvláštním předpise, na který se pojistná smlouva odvolává. Dále rozlišuje nahodilost absolutní, kdy účastníci pojištění důvodně předpokládají, že událost může nastat, ale nevědí, zda se tak kdy vůbec stane (požár, havárie vozidla, úraz), a nahodilost relativní, o níž účastníci vědí, že se jednou stane, avšak nemohou určit, kdy se událost stane (smrt občana, dožití se určitého věku).¹⁵

• **Likvidace pojistné události** je soubor činností spojených s vyřizováním pojistné události, který začíná šetřením takové události, jež je nezbytné pro plnění ze strany pojišťovny a končí stanovením výše pojistného.

• **Úmyslné vyvolání pojistné události** je takové úmyslné jednání pachatele, na jehož základě má vzniknout dojem o existenci pojistné události spojené s plněním ze strany pojistitele.

• **Udržování stavu vyvolaného pojistnou události** je opět úmyslné jednání pachatele, které pojistnou událost prodlužuje, rozvíjí a byť i z nedbalosti nečiní opatření k odvrácení škody s cílem zvýšit uměle pojistné plnění.

• **Nepravdivé údaje** jsou takové údaje, jejichž obsah neodpovídá skutečnému stavu, o nichž je informace podávána, nemusí se jednat v souvislosti s pojistnou

¹³ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. *Trestní kodexy*. 2. vyd. Praha : Eurounion, 2002. s. 368. ISBN 80-7317-009-4.

¹⁴ ŠVESTKA, J., et al. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vyd. Praha : Imprima Praha, 1991. s. 113. ISBN 80-7049-025-X.

¹⁵ KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné* 2. 4. vyd. Praha : ASPI, 2005. s. 340. ISBN 80-7357-131-5.

smlouvou o uvedení více nepravdivých údajů, postačuje jeden, který je důležitý pro uzavření pojistné smlouvy.

- **Hrubě zkreslené údaje** jsou takové údaje, které mylně nebo neúplně informují o podstatných či důležitých okolnostech a které mohou vést k nesprávnému posouzení skutečností rozhodných pro uzavření pojistné smlouvy.

- **Zamlčení podstatných údajů** je neuvedení takových známých údajů, které jsou pro uzavření pojistné smlouvy zásadní, jejichž sdělením ze strany pojištěného či pojistníka by k uzavření smlouvy buď nedošlo vůbec, nebo došlo, ale za podstatně horších podmínek pro jednu ze stran.¹⁶

- **Škodou ve smyslu § 138/1 trestního zákoníku** se rozumí:

a) nikoli nepatrná škoda dosahující částky nejméně 5.000,-Kč,

b) větší škoda dosahující částky nejméně 50.000,-Kč,

c) značná škoda dosahující částky nejméně 500.000,-Kč,

d) velkého rozsahu škoda dosahující částky nejméně 5.000.000,-Kč.

- **Člen organizované skupiny** je taková osoba, která se úmyslně spojila s dalšími osobami (dle soudní praxe nejméně se třemi dalšími), za účelem společného pokračujícího páchaní trestné činnosti, když mezi jednotlivými členy je konkrétní dělba úkolů. Jejich činnost se vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, čímž se zvyšuje jednak pravděpodobnost úspěchu trestné činnosti, tak společenská nebezpečnost takového protiprávního jednání. Činnost pak musí být soustavná a cílená, za účelem dosažení zisku.

- **Byl – li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán**, jedná se o akt recidivy, podmiňující okolností použití vyšší trestní sazby. V případě termínu **odsouzen** postačuje, že rozsudek nabyl právní moci, není zapotřebí, aby došlo k výkonu trestu, ani jeho části. V případě termínu **potrestán** se rozumí vykonání již uloženého trestu po odsouzení, alespoň z části, a to v případě, že trest, který byl pachateli uložen, nemá za následek, že se na něj hledí, jako by odsouzen nebyl (např. podmíněné zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 307 trestního řádu). K termínu

¹⁶Česko. Metodika vyšetřování trestného činu pojistný podvod podle § 210 trestního zákoníku. Intranet Policie ČR. 2009. [cit. 15. prosince 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

v **posledních třech letech** je stěžejní datum právní moci rozsudku u odsouzení, u potrestání pak datum propuštění z výkonu trestu, podmíněného propuštění atd.¹⁷

5.2 Výklad pojmů v souvislosti s dopravní nehodou

• **Dopravní nehoda** (silniční nehoda), tedy její kvalifikovaný termín, je zřejmě nejuvěrněji popsán v ustanovení § 47 odst. 1 zákona číslo 361/2000 Sb. ve znění pozdějších doplňků (dále jen zákon o provozu na pozemních komunikacích). Dle jeho znění "jedná se o událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu."¹⁸ Termín má čtyři obligatorní znaky a to jednak, že událost musí být způsobena při provozu na pozemních komunikacích, dále musí dojít ke škodě na majetku či zranění osob a k události musí dojít v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu. Čtvrtým znakem je skutečnost, že se musí jednat o neúmyslné jednání.

• **Nezamýšlená a nepředvídatelná událost** je taková událost, která je jednak neúmyslná ze strany účastníků, dále pak neočekávaná, náhlá, je ale taková, kterou však lze vzhledem k jednání účastníků očekávat (např. riskantní jízda na zledovatělé vozovce), jedná se o moment překvapení.

• **Událost v silničním provozu** stanoví místa, kde lze způsobit dopravní nehodu, tedy v souvislosti s termínem pozemní komunikace se jedná o dálnice, silnice, místní a účelové komunikace, respektive stanoví povinný znak posouzení, zda došlo k dopravní nehodě či ke škodní události. Dopravní nehodou není událost, k níž došlo na poli, v lese, na zahradě, v tovární hale apod. Událost pak znamená takové jednání, které má určitý následek, např. škoda na majetku, zdraví apod.¹⁹

• **V přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu** znamená, že k události musí dojít v přímé souvislosti s plněním účelu, pro který je vozidlo určeno (běžné

¹⁷Česko. Metodika vyšetřování trestného činu pojišťný podvod podle § 210 trestního zákoníku. Intranet Policie ČR. 2009. [cit. 15. prosince 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

¹⁸WEIGEL, O. *Autoškola, pravidla, značky, testy*. 26. vyd. Brno : Computer Press, 2007. s. 28. ISBN 80-251-1172-5.

¹⁹Chmelík, J. *Vyšetřování silničních dopravních nehod*. 1. vy. Praha : Tiskárna MV ČR, 1998. s. 6.

osobní motorové vozidlo je určeno pro jízdu na pozemní komunikaci spojenou s přepravou osob, nákladu apod.). Není přitom důležité, o jaký typ vozidla se jedná a zda jej v době události řídila osoba či zda jelo samovolně bez osoby, která jej měla řádně zajistit. Vozidlo musí být v pohybu, kdy není dopravní nehodou např. škoda při opravě vozidla, při manipulaci s nákladem v souvislosti s jeho nakládáním či vykládáním, následek pádu předmětu (sněhu, ledu ze střechy) na stojící vozidlo, stejně tak není dopravní nehodou náraz chodce do stojícího vozidla.

- **Škodlivými následky**, zejména způsobení škody na životě nebo zdraví osoby anebo na majetku, se míní reálná přímá škoda vzniklá v příčinné souvislosti s nehodovou událostí. Vzniklá jakákoliv škoda je základním znakem každé skutkové podstaty poruchových trestných činů, které jsou aplikovány v souvislosti s dopravními nehodami. Co se týče způsobení škody na životě či zdraví, trestní zákoník v kontextu s trestním řádem specifikuje postihy v souvislosti s konkrétním následkem. Na majetku může vzniknout škoda nejen samotným účastníkům, zejména na jejich vozidlech či nákladu, ale také třetím osobám, například škoda na obecně prospěšném zařízení, vozovce, svodidlech apod.

6 ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ POJISTNÝCH PODVODŮ

Pojistné podvody patří mezi stále častější součásti likvidace pojistných událostí a to z důvodu, že se značné množství pojištěných snaží získat pojistné plnění neprávem. Podle statistických dat týkající se této kriminality by se mohlo zdát, že se počet těchto trestných činů snižuje. Pravdou je však opak. Pojišťovny orgánům činným v trestním řízení hlásí většinou pouze ty události, které již vedly ke způsobení škody nebo k nim bezprostředně vedou. Přičemž není výjimkou ani to, že v určitých případech občansko - právními spory řeší události, kdy ke škodě již skutečně došlo. Interně se zákazníkem také řeší drtivou většinou bez účasti OČvTŘ již uvedené nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje sdělené v pojistných smlouvách, stejně tak určitá pochybení svých likvidátorů a pojistných makléřů. Proč provádí takovou obchodní politiku, je nasnadě, v obrovském konkurenčním boji mezi jednotlivými pojišťovnami o každého zákazníka jsou ochotny ledaskde přimhouřit oko a mediální obraz pojišťovny, která zaměstnává podvodné likvidátory, také není příliš lichotivý.

Co se týče pojištění v oblasti motorových vozidel, dlouhodobě se jedná o největší podíl vyplacených likvidačních událostí z celého objemu výplat pojištění. Procentuelně tvoří z celkového pojištění průměrně 50%, když tato čísla se nemění již několik let. Nezáleží na jméně a druhu pojišťovny, tato čísla jsou si velice podobná ve všech pojišťovnách. Z těchto čísel tedy vyplývá, že poj. podvod v souvislosti s dopravní nehodou je jeden z nejfrekventovanějších způsobů páčání tohoto trestného činu.²⁰ Česká asociace pojistitelů pravidelně organizuje průzkum kvalifikovaných podílů finančních nákladů na pojistné podvody. **Průměrně se obecně podíl nákladů na podvodné jednání z vyplaceného pojistného plnění pohybuje v rozmezí 8,49 až 14,41%.** Nutno vzít v úvahu, že se jedná o spodní hranice odhadů a to vzhledem k latenci, kdy není možno pochytit všechny údaje. Co se týče havarijního pojištění vozidel, zde se rozmezí pohybovalo značně nad obecným průměrem a to mezi 12,5 až 26%. Tak, jak se vyvíjí a zdokonaluje samotné páčání této trestné činnosti, stejně se vyvíjí a zdokonalují způsoby páčání. Tyto způsoby páčání lze rozdělit do několika oddílů.

²⁰CHMELÍK, J., PORADA, V., PRŠAL, V. *Pojistné podvody*. 1. vyd. Praha : Tiskárna MV, 2000. s. 11.

6.1 Podle naplnění znaků skutkové podstaty

- uvedením nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů při samotném uzavírání či změně pojistné smlouvy, dále v souvislosti s likvidací pojistné události a v neposlední řadě pak při uplatnění práva na plnění z pojištění či jiného obdobného plnění,

- zamlčením podstatných údajů a to při samotném uzavírání nebo změně pojistné smlouvy, nebo v souvislosti s likvidací pojistné události a dále opět při uplatnění práva na plnění z pojištění či jiného obdobného plnění,

- vyvoláním či předstíráním události, s níž je spojeno právo na plnění pojištění nebo jiného obdobného plnění

- udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí

- kombinace výše uvedených možností.²¹

6.2 Podle jednotlivých pojistných produktů

- pojištění cizinců

- pojištění majetku

- pojištění odpovědnosti

- pojištění osob

- pojištění vozidel, které je možno dále rozdělit na:

6.2.1 Havarijní pojištění

Havarijní pojištění vozidel, jako pojištění uzavírané pro případ poškození, zničení, odcizení vozidla, kde dochází k údajnému:

a) odcizení vozidla za účelem obohacení sebe, kdy pachatelé zejména nadhodnocují cenu vozidla, dodatkovou výbavu, věci, které měly být společně s vozidlem odcizeny, uvádí zejména po dovozu vozidla ze zahraničí jeho nesprávný

²¹Česko. Metodika vyšetřování trestného činu pojistný podvod podle § 210 trestního zákoníku. Intranet Policie ČR. 2009. [cit. 15. prosince 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

věk, hlásí pojistné události odcizení, když k němu skutečně nedošlo, prodali jej v zahraničí nebo i v ČR např. na náhradní díly, antidatují ve spolupráci s pracovníky pojišťoven datum uzavření pojistní smlouvy,

b) poškození vozidel při dopravních nehodách, fingovaných dopravních nehodách či živelných událostech, kdy se pachatelé snaží zejména o uzavření pojistných smluv již na poškozená vozidla, jako by přitom poškozená nebyla, mnohdy ve spolupráci s příslušníky dopravní PČR vytváří fingované protokoly o dopravní nehodě a likvidátorům pojišťoven pak představují jiná vozidla, nebo u nižších škod, kde není vyžadována prohlídka vozidla pracovníkem pojišťovny, nahlásí údajnou nehodu, ve spolupráci s pracovníky autoservisů úmyslně nadhodnocují cenu opravy a hlásí výměnu dílů, které vůbec přitom neměnili.²²

6.2.2 Pojištění odpovědnosti za škodu

Z tohoto pojištění (tzv. povinné ručení) je hrazena škoda způsobená provozem motorového vozidla takovému z účastníků, který na nehodě neměl vinu, stejně tak třetím osobám, kterým vznikla v souvislosti s nehodou škoda a dále škody na životě a zdraví. Jedná se o pojištění smluvní povinné, uplatňující se v případech, kdy existuje zvláštní zájem společnosti na pojistné ochraně proti určitému riziku.²³ Zde dochází:

a) stejně jako v případě havarijního pojištění k vytváření fingovaných protokolů dopravních nehod ve spolupráci s příslušníky dopravní policie, dále představují likvidátorům pojišťoven jiná vozidla nežli ta, která skutečně měla havarovat,

b) za spoluúčasti druhého řidiče vozidla, obvykle se jedná o známého, inscenují domnělou dopravní nehodu, kterou nechávají vyšetřit nic netušící policii, přičemž hrazení jde na vrub pojištění druhé osoby, která již například nemá žádný uplatnitelný bonus na slevu z pojištění,

²²CHMELÍK, J., PORADA, V., PRŠAL, V. *Pojistné podvody*. 1. vyd. Praha : Tiskárna MV, 2000. s. 11- 13.

²³KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné* 2. 4. vyd. Praha : ASPI, 2005. s. 322. ISBN 80-7357-131-5.

c) opět ve spolupráci s pracovníky servisů a autoopraven úmyslně nadhodnocují cenu opravy a uvádí výměny náhradních dílů, ke kterým ve skutečnosti nedošlo.

6.3 Podle osoby pachatele, formy a druhu pojištění, času a motivu

- *podle osoby pachatele* se jedná buď o vnější pojistný podvod, kdy je pachatelem pojištěný či pojistník bez účasti zaměstnance pojišťovny, nebo o vnitřní pojistný podvod, který je páchan s účastí zaměstnance nebo spolupracovníka pojišťovny.

- způsoby páchání poj. podvodu *podle formy pojištění* mohou být jednak v rámci smluvního či zákonného pojištění, dále při dobrovolném (např. havarijním) pojištění a samozřejmě při povinném pojištění (škoda způsobená provozem motorových vozidel).

- co se týče *druhu pojištění a hmotného předmětu útoku*, k podvodům dochází v rámci pojištění majetku, dále v rámci pojištění osob a v rámci pojištění odpovědnosti za škodu.

- poj. podvody *spáchané podle času kdy k samotnému podvodu došlo* lze rozdělit dále na podvody spáchané po pojistné události bez určení kdy k události skutečně došlo, dále na podvody spáchané po pojistné události, k níž skutečně došlo, na podvody spáchané před pojistnou událostí a zejména pak na podvody s uvedením jiného času, kdy mělo k pojistné události dojít, a to buď antidatováním smlouvy či uvedením data vzniku až po uzavření smlouvy.

- dalším dělením způsobů páchání poj. podvodů může být *dle motivu pachatele*, kdy tento se snaží jednak úmyslně způsobit škodu a uplatnit plnění na událost nahodilou, nebo nahlásit pojistnou událost, ke které vůbec nedošlo, či uvést jinou osobu, než tu, která škodu skutečně způsobila (nepojištěná osoba) a zřejmě nejčastějším je uvedení vyšší škody, nežli té, ke které skutečně událostí došlo.²⁴

²⁴Česko. Metodika vyšetřování trestného činu pojistný podvod podle § 210 trestního zákoníku. Intranet Policie ČR. 2009. [cit. 15. prosince 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

7 METODIKA ODHALOVÁNÍ POJ. PODVODŮ V POJIŠŤOVNICTVÍ

Je zcela zřejmé, že prvotními články, které o konkrétním pojistném podvodu mohou mít podezření a které začínají konat ve smyslu ochrany vlastních investic a kapitálu, jsou pojišťovny. A to zejména z důvodu, že právě pojišťovny sdružují klientské smlouvy, které s nimi uzavírají, na pojišťovny se obrací klienti s náhradou škody, přičemž pojišťovny mají své vlastní nástroje a právní oprávnění k prověřování jednotlivých událostí. Pojišťovny k prošetřování pojistných událostí opravňují zejména ustanovení zákona číslo 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě.

7.1 Obecné postupy

Existují jednak **obecné základní postupy** k zjištění podezřelých událostí, tak postupy technické, speciální. Každý z pracovníků pojišťovny, zabývající se pojistným plněním **obecně**:

- informuje útvar likvidace o každé sporné události, která se mu jeví jako nepravděpodobná,
- využívá informačních technologií pro indikaci sporných pojistných událostí a speciálních analýz,
- využívá výměny informací mezi samotnými subjekty různých pojistitelů a informací od soukromých detektivních agentur,
- využívá anonymních sdělení, případně sdělení konkrétních oznamovatelů a výsledky prověrek likvidačních spisů,
- využívá informací o zájmu policie o konkrétní osoby z dožádání a hledá souvislosti s jinými podezřelými událostmi.

Konkrétní pracovníci pak zejména tipují jednotlivé případy dle indikátorů. **Indikátory** jsou souhrnem praxí vysledovaných událostí, okolností, které mohou předznamenávat úmysl pojistníka či pojištěného získat neoprávněně majetkový prospěch. Takovými indikátory mohou být např. věk pojištěného, hodnota věci, kterou chce pojistit, případně kterou pojistil, počet vyřízených pojistných událostí k tomuto subjektu, okolnosti za kterých k předchozím událostem došlo, okolnosti, za kterých došlo k této pojistné události, existence více smluv u různých pojistitelů, způsob jakým

žádá o pojistné plnění, způsob, jakým chce, aby bylo plněno (např. v hotovosti), nevěrohodnost svědků, kteří již v jiných událostech vystupovali, okolnosti místa a času pojistné události a mezi další patří také např. doba mezi uzavřením pojištění a uplatňovaným nárokem na plnění.²⁵

7.2 Postupy za užití technických systémů

Pojišťovny pro účely odhalování pojistných podvodů využívají také speciální technické systémy, které si pro tyto účely vytvořily nebo přejaly od jiných subjektů. Mezi tyto patří mimo jiné **informační systém AFMS** (Adastra Fraud Management System). Jedná se o informační systém pojišťoven, pracující na principu scoringu, pojistná smlouva, pojistná událost versus klient přes filtr, složený z indikátorů pojistného podvodu. Periodicky vytváří report, v němž jsou strukturovány míry rizik jednotlivých zadaných událostí. Tento report, seznam podezřelých případů, lze spustit ad-hoc, periodicky, za období, či libovolně. Po zobrazení konkrétního případu zdůvodní proč je podezřelý, uvede seznam indikátorů, evidenci stavu případu a jeho historii. Po analýze tímto systémem se musí konkrétní pracovník rozhodnout, zda věc bude či nebude šetřit. Samozřejmě pro účelnost použití tohoto systému je nutné aktuálně a centrálně doplňovat veškerá data.

Dalším ze systémů je **CAIFIS** (Computer Aided Insurance Fraud Investigation System). V zásadě se jedná rešeršní analytický a monitorovací systém, které umožňuje efektivní využití různorodých informačních zdrojů k tvorbě podkladů o rozhodování. Tento systém byl původně vyvinut pro policii a zpravodajské služby za účelem odhalování trestné činnosti. Na rozdíl od systému **AFMS** nepracuje pouze s fakty zadaných do systému týkající se skutečností ohledně pojistných smluv, ale vytváří domněnky apod.

V současnosti asi nejžhavější novinkou týkající se systémů na odhalování pojistných podvodů je **program s názvem Virtual Crash**. Jako první jej v ČR představila naše největší tuzemská pojišťovna na trhu, Česká pojišťovna, a. s. (dle ČKP

²⁵Česko. Prezentace PAČR 2. *Intranet Policie ČR*. 2009. [cit. 12. dubna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

měla pojišťovna ke dni 01. července 2011 pojištěno celkem 1.839.367 vozidel). Jedná se o speciální počítačový program, který dokáže na základě zadaných dat simulovat děj dopravní nehody obdobně tak, jak to dokáže pouze znalecký posudek. Tento systém jako první v Evropě začali používat v Itálii, následně v Maďarsku a jako další v ČR. Principem programu je kombinace software vytvářejícího nehodový děj se systémem sběru dat. **Spojení tohoto simulačního programu se systémem sběru dat vzniklo v ČR.** Systém nejen že dokáže odhalit pojistný podvod simulací nehody tak, jak se skutečně mohla stát, ale dokáže také pomoci poškozeným klientům ve své důkazní nouzi prokázat, že k nehodě došlo skutečně tak, jak oni tvrdí ve sporu s protistranou. Při jeho prvním testování v roce koncem roku 2008 systém přezkoumal 13 sporných pojistných událostí, přičemž následně se 7 účastníků těchto případů dozvalo, že k nehodě nedošlo tak, jak tvrdili v návrhu na pojistné plnění. Dosud jediné vydané statistiky k tomuto systému hovoří zcela přesvědčivě. Za první čtvrtletí roku 2009 systém přezkoumal již naostro 33 náhodných škodních událostí, které vykazovaly známky možného pojistného podvodu dle indikátorů. Z těchto jich bylo 7 ihned zamítnuto jako technicky nepřijatelné a 9 událostí bylo zjištěno jako pojistný podvod, kdy k tomuto protiprávnímu jednání se jejich účastníci následně dozvali.²⁶

²⁶ *Česká pojišťovna získala novinku, která dokáže lépe odhalit pojistné podvody.* In. CKP. [online]. 2009 [cit. 2011-07-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.nasepenize.cz/autonehody-ceska-pojistovna-ziskala-novinku-ktera-dokaze-lepe-odhalit-pojistne-podvody-4741>>

8 MOŽNOSTI PREVENCE POJISTNÉHO PODVODU

Nejvýhodnější a nejekonomičtější je problémům ex ante předcházet, než je ex post řešit. Je velice nutné prevenci před pojistnými podvody věnovat zvýšenou pozornost a to již proto, že v pojišťovnictví jsou v sázce značné finanční sumy. Základem prevence je především změna náhledu veřejnosti na tento trestný čin. Stále totiž převažuje představa, že se jedná o jistý „gentlemanský“ čin, který nepoškodí nikoho konkrétního, pouze pojišťovnu, která má peněz dost. Navíc si vždy na své přijde zvýšením sazeb pojistného.

Je třeba si však uvědomit, že ztráty, které pojišťovnám vznikají únikem financí prostřednictvím pojistných podvodů, zaplatí v důsledku konečný pojistník, který nemá s konkrétními podvody žádné dočinění. Pojišťovny jsou právnické společnosti, jejichž cílem je dosažení samozřejmě co největšího zisku. O tom vypovídají také tato čísla, kdy **celosvětově příjmy pojistného v roce 2010 vzrostly o 2,7% na 4,34 bilionu dolarů** (zhruba 72,6 bilionu Kč). Na tomto vzrůstu se nejvíce podílela Čína (26,2%) a země Latinské Ameriky (o 8,2%). Naopak v USA, kde je největší pojistný trh, příjmy klesly o 0,2% a ve Velké Británii dokonce o 2,7%.²⁷ Je tedy nasnadě, že pojišťovny nebudou, a jako správní hospodáři ani nemohou, nést samy břímě ztrát z pojistných podvodů.

Pojišťovny také vůbec nezakrývají skutečnost, že výplaty neodhalených, respektive neprokázaných pojistných podvodů, činí nezanedbatelnou položku při posuzování o zvyšování konkrétních sazeb pojistného. Potvrzují, že v případě nižších útoků pojistných podvodů by byly ochotny snížit tyto základní sazby. Logickou úvahou musí každý dojít k závěru, že toto zvyšování se netýká pouze pojištění v souvislosti s provozem vozidel, ale o všechna další pojištění, jelikož pojistné podvody nejsou páčány pouze v souvislosti s motorovými vozidly.

²⁷ KRÁLÍČEK, T. *Příjmy pojišťoven celosvětově rostou*. In. *Naše peníze*. [online]. 2011 [cit. 2011-07-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.nasepenize.cz/prijmy-pojistoven-celosvetove-rostou-9316>>

8.1 Legislativní opatření

Značným přelomem v boji proti pojistným podvodům bylo uzákonění samotného trestného činu pojistný podvod s účinností od 01. ledna 1998, jak již bylo výše uvedeno. Dle statistik po počátečním strmém nárůstu nápadu těchto trestných činů v následných letech jejich počty postupně stagnovaly, kdy se ovšem jedná pouze o zjištěné a policií šetřené takové skutky. Pokud se týká osoby pachatele, je značně alarmující, že postupně **stoupá počet recividistů těchto trestných činů**. Tento trend tak trochu oslabuje původně preventivně represivní účinky tohoto legislativního opatření, které byly ovšem nesporné. Aby byly ještě účinnější, byla by za potřebí užší spolupráce pojišťoven s orgány činnými v trestním řízení, než je dosud. Za dobré opatření by se také dalo považovat větší medializaci úspěšně ukončených šetření takových skutků.

8.2 Opatření na úrovni konkrétních pojišťoven

Prioritou každého jednotlivého pojistitele by měl být v první úspěšný boj s pojistnými podvody a to již vzhledem k tomu, že se jedná o první účinný filtr, který dokáže poj. podvod odhalit. Pojišťovny vytváří pro své zaměstnance kvalitní podmínky pro práci, za což požadují loajalitu k zaměstnavateli, aby tito neměli sami potřebu zúčastňovat se na pojistných podvodech. Pojišťovny si jsou vědomy skutečnosti, že všechny formy pozitivní motivace mohou výrazně ovlivnit neochotu ke korupčnímu jednání pracovníků. Dalším prvkem opatření pojišťoven je důsledný systém kontroly podřízených a transparentní delegování pravomocí od vedoucích článků po nižší. Systém ukázal, že korupční jednání je rozšířenější tam, kde neexistuje kontrola a kde nejsou dodržovány pracovní postupy.²⁸ Neméně důležitým opatřením v boji proti pojistným podvodům je péče o klienta ve smyslu monitoringu jeho portfolia a bonity. Z toho lze usoudit možnost míry rizika, že v budoucnu bude mít v úmyslu dopouštět se takového podvodného jednání. Vhodné je taktéž nasmlouvání vlastních autoopraven, které jsou vůči pojišťovně zcela loajální, důsledně pak trvat na co největším podílu

²⁸Česko. Možnosti prevence pojistných podvodů. *Intranet Policie ČR*. 2009. [cit. 8. ledna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

oprav vozidel v těchto provozovnách. Stejně lze postupovat se znalci, lékaři apod. Dalším opatřením mohou být pravidelná věcná a účelná školení zaměstnanců s aktualizací novinek z oboru. Zcela nepochybně správným krokem v prevenci bylo zavedení bonusů a malusů k pojištění vozidel, nebo existence spoluúčasti při havarijním pojištění. Již výše byly popsány systémy odhalování pojistných podvodů, jako jsou např. **Virtual Crash**. Zdokonalování těchto softwarových produktů je také jedním ze zásadních opatření pro účinný boj s podvody.²⁹ Takových opatření je více, když považují za velice vhodné zmínit neméně důležité zřízení speciálních pracovišť pojišťoven určených pro odhalování poj. podvodů. Pracovníci takových pracovišť jsou důkladně školeni, mají značné zkušenosti s takovou trestnou činností a to již z důvodu, že se převážně jedná o bývalé policisty, kteří se šetřením obdobné trestné činnosti dříve zabývali.

8.3 Opatření v rámci celého pojistného trhu ČR

Po provedených opatření každé pojišťovny zvláště je následnou nejúčinnější prevencí v rámci všech pojišťoven tuzemského trhu existence centrální instituce, která by shromažďovala, jednotila, třídila a analyzovala veškerá potřebná data. Přitom každá z pojišťoven by pak mohla pro konkrétní dotazy kontaktovat přímo tuto instituci, namísto zdlouhavého oslovování všech ostatních pojišťoven.

V roce 1994 z takové potřeby vznikla Česká asociace pojišťoven, kancelář, která v současnosti sdružuje 97,8% všech pojišťoven v ČR. Tato kancelář úzce spolupracuje jednak se samotnými pojišťovnami, tak s policií a dále s příslušnými složkami zemí EU. I když se v rámci této instituce jedná o spojení de facto konkurentů na trhu, zde je spojuje společný zájem a to spolupráce v boji s pojistnými podvody. Jedním z výkonných orgánů této asociace je Sekce prevence pojistného podvodu. Tato sekce koordinuje ve spolupráci s účastněnými pojišťovnami preventivní opatření na úseku poj. podvodů, podílí se na preventivních akcích ve vztahu k veřejnosti, usiluje o maximální využití informačních technologií za účelem odhalování podvodů.

²⁹Poradí si systém Virtual Crash s pojistnými podvody?. In: *Finance CZ*. [online]. 2009 [cit. 2011-04-13]. Dostupné z WWW: <http://www.financninoviny.cz/tema/zpravy/poradi-si-system-virtual-crash-s-pojistnymi-podvody/375129&id_seznam=10799>

S využitím zahraničních zkušeností například vypracovala interní metodickou příručku pro prevenci, vyšetřování a indikaci pojistných podvodů.

Z iniciativy této sekce byla dne 22. dubna 2005 uzavřena a podepsána mezi ČAP a Policejním prezidiem ČR **dohoda o spolupráci za účelem zvýšení efektivity vzájemné spolupráce PČR a pojišťoven** při plnění úkolů na úseku ochrany majetku, života a zdraví a zejména při vyšetřování trestných činů, dopravních nehod a v této souvislosti i s likvidací vzniklých pojistných událostí. Dohoda se týká také vzájemné spolupráce při preventivní činnosti proti pojistným podvodům. Tato dohoda byla všem policistům určena k seznámení interním rozkazem policejního prezidenta č. 37/2005.³⁰

8.4 Opatření v rámci mezinárodní spolupráce

Již několikrát jsem zmínil, že největší škody působí pojišťovněm podvody z pojištění motorových vozidel. Tyto podvody nejsou vzhledem ke globalizaci omezené státními hranicemi jednotlivých států, ale mají mezinárodní charakter. Ve většině případů se jedná o vysoce organizovanou trestnou činnost s vysokým stupněm společenské škodlivosti. Jelikož jsou v těchto směrech aktivity samotných pojišťoven velice omezené, důležité jsou pak dobře fungující mezinárodní vazby do států, které slouží buď jako tranzit těchto podvodů, či jako cílové země. Pojišťovny se tak sdružují nejen v domácím prostředí, viz **ČAP**, ale i na poli mezinárodním. Jednou z takových mezinárodních institucí pojišťoven je **evropská asociace pojišťoven CEA**, která již v roce 1993 vyhlásila boj pojistným podvodům. Součástí této asociace je také naše **ČAP**. **CEA** stanovila jako prioritu prevence využívání mezinárodních informačních databází v rámci pojišťovnictví, které také některé sama spravuje, dále systém mezinárodních školení spojené s výměnou zkušeností. Co se týče celosvětové spolupráce, v roce 1986 bylo v USA založeno **Mezinárodní sdružení agentur pojistného podvodu IAIFA** (International Association of Insurance Fraud Agencies). Tato asociace sdružuje veškeré fyzické či právnické subjekty, které se na profesionální úrovni zabývají potíráním pojistných podvodů. Má obdobné zaměření a cíle jako evropská **CEA**. I této asociace je členem naše **ČAP**. Tato organizace **IAIFA** se

³⁰Česko. Dohoda o spolupráci mezi Policií ČR a pojišťovnami. *Intranet Policie ČR*. 2008. [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

zaměřuje zejména na podvody v souvislosti s provozem motorových vozidel, jako na největší problém s největšími pojistnými ztrátami. Úzce spolupracuje jak s dalšími obdobnými civilními složkami jako jsou **CEA**, tak s policejními jako Interpol či Europol. Tato organizace zdůrazňuje nutnost existence, správy a aktuálního doplňování společných registrů, které by mohly být v boji s pojistnými podvody využívány veškerými dotčenými subjekty. **IAIFA** také věnuje značnou pozornost sdělovacím prostředkům, prostřednictvím kterých seznamují širokou veřejnost se škodlivostí pojistných podvodů.

IAIFA propaguje společné registry také z důvodu, že jednotlivé, spravované konkrétními zeměmi bez možnosti jejich aktualizace s ostatními obdobnými, nefungují tak, jak se od nich očekává. Příkladem je Slovensko, kde byl v roce 2005 zaveden nový systém kontroly originality vozidel, tzv. KO. Ovšem i tento relativně nový systém, fungující po své vlastní linii, není zdaleka neomylný a bohužel propouští velkou část "závadových" vozidel. Tato vozidla pak míří na naše tuzemské, ale i jiné trhy, kde o ně mohou jejich noví majitelé přijít, po prověření v dalších systémech, které jsou důkladnější a aktuálnější. Jedním z mnoha případů je rodina z Čech, která si na Slovensku koupila Volkswagen Multivan, který jí následně zabavila zlínská policie. Kontrola originality ze Slovenska neodhalila žádný problém, přestože hned při první návštěvě autorizovaného servisu v ČR bylo vozidlo zabaveno s tím, že se v něm nacházejí identifikační znaky z auta odcizeného v Německu.³¹

³¹ GINTER, J. *Do Česka se valí kradená auta ze Slovenska, kupci o ně mohou přijít.* In. *Finance CZ*. [online]. 2011 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/finance/233131-do-ceska-se-vali-kradena-auta-ze-slovenska-kupci-o-ne-mohou-prijit.html>>

9 METODIKA A ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVÁNÍ POJ. PODVODŮ POLICIÍ ČR

Zvláštností vyšetřování trestných činů pojistných podvodů oproti většině jiných trestných činů, jako jsou zejména nejčastější krádež, výtržnictví nebo například ublížení na zdraví, je zejména skutečnost, že pro ně není vždy důležité místo činu spojené s prováděním neodkladných a neopakovatelných úkonů, jako je ohledání místa činu apod. Obdobně je tak stejné u podvodů obecných. V případě pojistných podvodů slouží jako důkazy zejména listiny, smlouvy, znalecké posudky. **Na rozdíl od podvodů obecných se při pojistných nemusí OČvTŘ zabývat křehkou hranicí mezi sporem občansko právním a trestně právním.** Dále je vždy znám poškozený, subjekt pojišťovny, a také slovní spojení neznámý pachatel je v těchto případech většinou neadekvátní. Ovšem také u pojistného podvodu je nutné prokazovat pachateli samozřejmě zejména subjektivní stránku trestného činu, tedy úmysl, přičemž obvykle nemůže obstát účelová výpověď ve smyslu výmluv: Nechtěl jsem se dopustit, nechtěl jsem poškodit atp., a to z důvodu, že pachatel se pokoušel pojistné plnění získat na pojišťovně s pomocí nezaměnitelných písemností a v nich uvedenými nepravdivými údaji, skutečnostmi.

Vyšetřovatel takových skutků musí ve věci hledat zejména společné znaky, kterými jsou zejména:

- několik smluv u téže pojišťovny nebo několika pojišťoven,
- k pojistné události došlo ve velmi krátké době po uzavření pojistné smlouvy,
- časté změny pojistitelů,
- zatajení dřívějších postihů či prohřešků, pokusů o plnění
- k nahlášení pojistné události dochází naopak až v co nejzazší době po události, po opravě vozidla, po odstranění následků,
- prověřovat osoby pověřené likvidací událostí nebo samotným uzavřením smlouvy, velice často se může jednat o spolupachatele³²

³²Česko. Pojistný podvod. *Intranet Policie ČR*. 2009. [cit. 12. dubna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>

9.1 Podnět k zahájení šetření

Odhalováním této trestné činnosti v pojišťovnách se zabývají specializovaná pracoviště, v rámci policie ČR pak Služba kriminální policie a vyšetřování. Podněty k prověřování v konkrétní věci mohou být jednak z oznámení oznamovatele a dále výsledkem operativně pátrací činnosti SKPV.³³ V případě, že podnět podal oznamovatel jako pojišťovna, obvykle je takové podání již důvodné a téměř vždy opravňuje k okamžitému zahájení úkonů trestního řízení dle ustanovení § 158/3 trestního řádu. Spisový materiál je od takového oznamovatele obvykle již téměř kompletní, obsahuje ověřenou kopii pojistné smlouvy, žádost pachatele o plnění, vlastní šetření pojišťovny doplněné fotodokumentací a v mnoha případech také znalecký posudek vypracovaný na žádost pojišťovny. Není nezvyklé, že spis obsahuje také výpovědi jak účastněných tak podezřelých. Součástí spisu je vždy vyčíslení vzniklé škody, přičemž pojišťovny již také dodávají potvrzený formulář poučení poškozeného v trestním řízení, ve kterém potvrzují poučení o právech poškozeného.

Co se týče druhé možnosti podnětu šetření, týkající se výsledků operativně pátrací činnosti, policista se obvykle nedozví o věci dříve, nežli učiní konkrétní závěr pojišťovna a to již z důvodu, že nemá přístup ke konkrétním pojistným smlouvám pro účely prověřování. Z operativně pátrací činnosti, při využití legálních operativně pátracích prostředků dle trestního řádu, jakými jsou předstíraný převod věci, sledování osob a věcí a použití agenta,³⁴ vychází najevo obvykle dlouhodobé páchání pojistných podvodů organizovanými skupinami, které jsou na základě operativně pátrací techniky sledovány ve svých protiprávních aktivitách.

9.2 Metodika vyšetřování ze strany policie ČR

Žádný případ není obvykle shodný s dalším, přičemž nelze vypracovat jednotnou a jasnou metodiku, podle které se vždy bude striktně v jednotlivých podvodech v souvislosti s dopravními nehodami postupovat bez vlastních změn. Lze vypracovat podrobný nástin úkonů s pokyny, které by měl každý vyšetřovatel

³³CHMELÍK, J., PORADA, V., PRŠAL, V. *Pojistné podvody*. 1. vyd. Praha : Tiskárna MV, 2000. s. 19.

³⁴NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. *Trestní kodexy*. 2. vyd. Praha : Eurounion, 2002. s. 904. ISBN 80-7317-009-4.

pojistného podvodu v souvislosti s vozidly během šetření vykonat. Níže uvádím podrobnější výtah nejdůležitějších úkonů dle dostupné policejní metodiky, který kopíruje postup šetření poj. podvodů ze strany OČvTŘ:

- **Výslech zástupce poškozeného**, oprávněného pracovníka pojišťovny, který musí objasnit,

a) jaký je jasný výklad a co je předmětem pojistné smlouvy, která je obvykle psána s právními kličkami, jaké jsou povinnosti a práva pojištěnce, pojištěného i pojistitele,

b) na základě jakých podkladů a dokladů byla smlouva uzavřena, kdy, kde a za přítomnosti kterých osob,

c) kdy, kde, kým a jakým způsobem byla hlášena pojistná událost, jaké doklady a podklady předal pachatel pojišťovně k žádosti o plnění,

d) kdo s pachatelem o plnění jednal, kdo byl přítomen jednání, jakým způsobem pachatel vůči pojistiteli vystupuje a jaká je předpokládaná výše plnění,

e) zejména pak jaké byly výsledky vlastního šetření pojišťovny, kdo šetření konal a jakými prostředky,

f) důsledně dodržet základních 7 kriminalistických otázek, kdo, kdy, kde, co, jak, čím, proč a samozřejmě škoda.³⁵

- **Výslechy svědků, účastníků události**, pracovníků pojišťoven, kdy po provedeném poučení a zejména jasném upozornění na možnost nevypovídat dle § 100 tr. řádu,³⁶ je tyto nutné vytěžit za užití bodů vypsanych výše, s doplněním o jasný a transparentní popis události tak, jak se měla skutečně stát s doplňujícími otázkami podle každých skutkových okolností jednotlivé události.

- **Zajištění písemností**, zejména smluv, žádostí o plnění, způsoby oznámení události pojistiteli a tyto vše s podpisy pachatele, kterými stvrzuje správnost jím uvedených údajů, kdy tyto písemnosti jsou obvykle zásadním důkazem proti podezřelému v další fázi trestního řízení, je tedy nezbytné zajistit veškeré možné písemné či jiné dokumenty (např. hlasová nahrávka pachatele při telefonickém oznámení události).

- **Vypracování znaleckého posudku**, ze kterého bude znalcem jasně stanoveno, jakým způsobem mohlo dojít k nehodovému ději, zda podle tvrzení

³⁵CHMELÍK, J., PORADA, V., PRŠAL, V. *Pojistné podvody*. 1. vyd. Praha : Tiskárna MV, 2000. s. 20- 22.

³⁶NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. *Trestní kodexy*. 2. vyd. Praha : Eurounion, 2002. s. 763. ISBN 80-7317-009-4.

pachatele či pojišťovny, přičemž takový znalecký posudek není zapotřebí v případě, že jsou jasné a nezpochybnitelné jiné „levnější“ důkazní prostředky a doznal – li pachatel svoji vinu v přípravném trestním řízení, jako zásadní důkaz doznání slouží výpověď pachatele do protokolu o výslechu obviněným.

• **Je možné použít také jiných úkonů dle trestního řádu ČR**, jakým mohou být např.

a) osobní či domovní prohlídka, tato směřující zejména k zajištění důkazních listin, dokumentů, zajištění padělatelského náčiní apod.,

b) rekognice, poznávání osoby, kdy například pachatel popírá vůbec uzavření smlouvy a je nutné zajistit důkaz o tom, že smlouvu skutečně uzavřel a zástupce pojistitele se na jeho osobu pamatuje, nebo při poznání osoby pachatele, který z místa nehody utekl,

c) rekonstrukce, kdy za účasti všech zjištěných stran se navodí v místě a denní době určené vyšetřovatelem taková situace, ze které bude zřejmé, jak skutečně mohlo k nehodě dojít a zda je možné potvrdit či vyvrátit tvrzení všech stran, zejména podezřelého,

d) jiné expertízy, jako může být písmoznalecká, kdy pachatel popírá pravost svého podpisu nebo namítá jeho pozměnění, a zejména pak výše zmíněné znalecké posudky k technickému stavu vozidla, způsobu nehodového děje, mechanoskopie apod.

• **Po zhodnocení všech důkazů** jednotlivě i v kontextu vzájemně vyšetřovatel může dospět jednak k závěru, že:

a) trestný čin nebyl spáchán a věc odloží na základě ustanovení § 159a/1 trestního řádu usnesením s odůvodněním, že se nejedná o trestný čin, za určitých okolností se může jednat o přešůpek nebo jiný správní delikt, zde pak OČvTR postupují postoupením takového oznámení dle § 159a/1a) nebo b) trestního řádu jinému správnímu orgánu,³⁷

b) trestný čin byl spáchán určitou osobou, přičemž její stíhání je nepřipustné z důvodů uvedených v ustanovení § 11/1 trestního řádu, potom věc usnesením dle § 159a/2 TR také odloží,

c) trestný čin byl spáchán určitou osobou, ovšem její trestní stíhání je neúčelné vzhledem k okolnostem uvedených v § 172/2 písmene a, b) trestního řádu, zejména že

³⁷ PÚRY, F., ŠÁMAL, P., URBÁNEK, J. *Vzory podání a rozhodnutí v trestních věcech*. 2. vyd. Praha : Linde Praha, 2005. s. 290 až 293. ISBN 80-7201-521-4.

pachateli hrozí vyšší trest v jiném trestním řízení, potom věc také usnesením dle § 159a/3 TR odloží,

d) míra výše škodlivosti trestného činu je nižší než nikoli nepatrná, potom státní zástupce věc vzhledem k § 172/2 c) TR odloží usnesením dle § 159a/4 TR,

e) trestný čin spáchal neznámý pachatel, kterého se ani šetřením nepodařilo zjistit, tedy věc odloží dle ustanovení § 159a/5 trestního řádu usnesením s odůvodněním, že se nepodařilo zjistit osobu pachatele,³⁸

f) trestný čin spáchala určitá osoba, přičemž není po důkladném prošetření důvod k jinému odložení věci a poté **zahájí trestní stíhání** na základě ustanovení § 160 trestního řádu.³⁹

Po zahájení trestního stíhání i nadále doplňuje potřebné důkazy a koná další úkony dle trestního řádu, výslech obviněného s jeho důležitou důkazní hodnotou apod. Poté, co policejní orgán usoudil, že vyšetřování věci může být ukončeno a že nashromáždil dostatek důkazů, určí termín seznámení se spisem, ve kterém má možnost obviněný společně s obhájcem prostudovat spisový materiál a navrhnout vyšetřovateli další úkony k doplnění. Ten tyto návrhy buď akceptuje a vykoná v případě, že usoudí, že jsou ve věci relevantní, nebo je zamítne.

Po seznámení obviněného se spisem věc zašle státnímu zástupci buď

a) s návrhem na podání obžaloby dle ustanovení § 166/3 trestního řádu,

b) nebo s návrhem na některé z rozhodnutí státního zástupce dle § 171 až 173 trestního řádu, postoupení věci, zastavení nebo přerušení trestního stíhání,

c) případně s návrhem na rozhodnutí státního zástupce dle § 307 a 309 trestního řádu, podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání.

³⁸Česko (Československo). Zákon č. 141 Národního shromáždění ze dne 09.12.1961 o trestním řízení soudním (Trestní řád). In. *Zákony – vyhledávání*. 1961, částka 66/1961, s. 0513. Dostupný z WWW: <http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_p=159a&PC_8411_l=141/1961&PC_8411_ps=50#10821>

³⁹ PÚRY, F., ŠÁMAL, P., URBÁNEK, J. *Vzory podání a rozhodnutí v trestních věcech*. 2. vyd. Praha : Linde Praha, 2005. s. 299 až 302. ISBN 80-7201-521-4.

10 ZNALCI A JEJICH PROBLEMATIKA PŘI ODHALOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ POJISTNÝCH PODVODŮ

Znalecké dokazování je jednou z nejdůležitějších forem získávání důkazů v souvislosti s odhalováním a vyšetřováním trestné činnosti poj. podvodů v souvislosti s dopravní nehodou a to zejména v případech, kdy pachatel popírá svoji vinu. Výrazně ovlivňuje rozsah a také rychlost vedeného trestního řízení. Je faktem, že na jeden takový vyšetřovací spis je dlouhodobě použito 0,45 znaleckého posudku.⁴⁰ Znalecké zkoumání je v dnešním vedení trestního řízení, a za podpory současné stávající právní úpravy, nezastupitelné. Také soudy ve svém rozhodování přenášejí rozhodování o vině či nevině právě na znalce, když znalecký posudek je nezdědka kdy jediným zásadním přímým důkazem proti pachateli. Zejména vyšetřování dopravních nehod a pojistných podvodů v souvislosti s dopravními nehodami se bez znaleckých posudků z oboru dopravy dnes již prakticky neobejde.

„**Soudní znalec** je osoba s příslušnou kvalifikací a praxí, kterou stanovuje zákon č. 36/1967 Sb. ve znění pozdějších doplňků (dále jen zákon o znalcích a tlumočnících) a podle vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb. o provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Tato osoba je jmenována příslušným krajským soudem či ministerstvem spravedlnosti a je oprávněna zpracovávat znalecký posudek. Soudní znalec může vykonávat svoji praxi v mnoha oborech.“⁴¹

Znalec z oboru dopravy musí mít velice podrobné a aktuální znalosti nejen o motorových vozidlech, technických prvcích těchto vozidel, ale také o zákonitostech pohybu těles, tření, počasí, racionálně chování účastníků nehody, časových souvislostí, jízdní dynamiky, rázu těles, jejich fyzikálních vlastnostech, hybnosti apod. Celou škálu problematiky doplňují nutné určité znalosti práva a kriminalistiky, často jsou přítomni již na místech činu při ohledání. Jejich znalost je možné označit jako interdisciplinární, neboť zasahuje do celé řady různých odvětví včetně odvětví právních.⁴² Znalec pro

⁴⁰PORADA, V., et al. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, 2000. s. 315. ISBN 80-7201-212-6.

⁴¹*Soudní znalci*. In: *Wikipedia*. [online]. 2010 [cit. 2011-05-24]. Dostupné z WWW: <http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Soudní_znalec>

⁴²PORADA, V., et al. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, 2000. s. 316. ISBN 80-7201-212-6.

svoji činnost, kdy je policejním orgánem přibrán, musí být zapsán v seznamu znalců a tlumočnicků u krajského soudu místně příslušnému jeho bydlišti. Jako znalec je jmenován ministrem spravedlnosti, nebo v pověřeném rozsahu předsedou krajského soudu.

10.1 Zákonné normy

Znalec je povinen při svém posudku dodržovat přísné právní normy. Nosným zákonem bezprostředně se dotýkající znalecké činnosti, je zákon číslo 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících, prováděný vyhláškami č. 37/1967 a dále č. 11/1985, č. 184/1990 a č. 77/1993. V současné době je vládou zpracovávána novelizace zákona o znalcích a tlumočnících, který, jak je mediálně prezentováno, by měl dostát zásadních změn ve smyslu odpovědnosti znalce za svoji znaleckou činnost. Znalec je povinen dodržovat další procesní zákonné normy jako jsou trestní řád, občanský zákoník, občanský soudní řád, správní řád apod., které se ve svých zvláštních ustanoveních odvolávají na zákon o znalcích a tlumočnících. Znalci podávají svá odborná vyjádření a znalecké posudky převážně pro účely trestního řízení, v civilně právních řízeních již ne tak často. Podle ustanovení § 6 zákona o znalcích a tlumočnících znalec vykonává slib, kterým se zavazuje vykonávat svoji činnost co nejlépe a v souladu zákony, současně se zavazuje k mlčenlivosti o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem znaleckého posudku.⁴³ Znalec podléhá vysokým trestním sankcím, zejména se jej týká ustanovení § 346 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek (pozn. dříve § 175 trestního zákona č. 140/1961 Sb.) o podání nepravdivého znaleckého posudku, dále pak trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných dílu 3 trestního zákoníku – úplatkářství, nebo nadřizování, poškozování cizích práv apod. Ovšem naopak ve své činnosti požívá výhod a zvýšené ochrany trestním zákoníkem z důvodu zajištění objektivnosti jeho znaleckého posudku,

⁴³Česko (Československo). Zákon č. 36 Národního shromáždění ze dne 20.04.1967 o znalcích a tlumočnících. In. *Zákony – vyhledávání*. 1967, částka 14/1967, s. 0125. Dostupný z WWW: <http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=36/1967&PC_8411_p=6&PC_8411_l=36/1967&PC_8411_ps=10>

jako jsou např. nebezpečné vyhrožování dle § 353/2 d) trestního zákoníku, vydírání § 175/1,2 e) trestního zákoníku, vraždy dle § 140/1, 3 e) trestního zákoníku apod.

10.2 Příbrání znalce

Důvody znaleckého zkoumání jsou pro účely trestního řízení přesně vymezeny trestním řádem. Konkrétně jeho ustanovení § 105 odstavec 1 věta první „je – li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba odborných znalostí, rozhodne orgán činný v trestním řízení a v řízení před soudem předseda senátu o příbrání znalce, a ustanovení věty druhé, místo příbrání znalce je možné se spokojit v jednoduchých případech s potvrzením nebo odborným vyjádřením příslušného orgánu, o jejichž správnosti nejsou pochybnosti“,⁴⁴ opravňuje OČvTŘ přibírat znalce k vypracování posudků. Trestní řád problematice znalců věnuje celý čtvrtý oddíl a to od § 105 až po § 111. O znalcích trestní řád samozřejmě hovoří i v souvislosti s dalšími ustanoveními, jako je např. § 116, podle kterého je – li to třeba, se vyšetřuje duševní stav obviněného. Co se týče užití § 105 trestního řádu v praxi v souvislosti s pojistným podvodem versus dopravní nehoda, vždy se vyžaduje příbrání znalce podle věty první. Ve svém příbrání musí OČvTŘ znalci vymežit přesně otázky a úkoly, ke kterým má ve svém posudku odpovědět.⁴⁵ Znalec má také právo pro účely vyhotovení posudku nahlížet do spisu, být přítomen výslechům svědků, těmto klást otázky. Za jejich přítomnosti jsou konány policií také vyšetřovací pokusy nehod, rekonstrukce a další procesní úkony. Ze strany policie je jim poskytována za účelem vypracování posudku maximální součinnost. Důležitou součástí příbrání znalce je stanovení lhůty, do které má znalec posudek vypracovat, překročení lhůty ze strany znalce může být pak sankcionováno.

⁴⁴ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád, komentář. I. díl.* 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. s. 945. ISBN 978-80-7400-043-0.

⁴⁵NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. *Trestní kodexy.* 2. vyd. Praha : Eurounion, 2002. s. 790. ISBN 80-7317-009-4.

10.3 Osnova znaleckého posudku

I. Úvodní část

1. Úloha znalce
2. Účel posudku
3. Datum vyžádání posudku
4. Datum, ke kterému je posudek vypracován
5. Podklady použité pro vypracování posudku

II. Nález

III. Posudek

IV. Závěr

V. Přílohy

VI. Znalecká doložka⁴⁶

10.4 Znalecké dokazování při dopravních nehodách

Při pojistném podvodu v souvislosti s dopravní nehodou je nutné dokázat či vyvrátit, že se nehoda stala tak, jak uvádí buď pachatel, nebo pojišťovna. Při těchto znaleckých posudcích se vychází ze znaleckého dokazování silničních dopravních nehod. Zde jsou prováděny tři základní skupiny expertíz, **kriminalistická**, **oborová** – z technických oborů, a třetí je **komplexní**.

10.4.1 Kriminalistické expertízy

Z kriminalistických expertíz se používají **expertízy trasologické**, a to v případech, kdy jsou na místě nehody stopy pneumatik, obuvi, a to na vozovce, oděvu apod. Z těchto lze určit typ a případně značku dopravního prostředku, kterým byla stopa vytvořena, směr a způsob jízdy vozidla, případně chůze osoby. Další používanou kriminalistickou expertízou jsou **daktyloskopické stopy**, ovšem v těchto případech nejsou příliš obvyklé. Daleko častěji jsou používány **mechanoskopické expertízy** a to

⁴⁶PORADA, V., et al. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, 2000. s. 326. ISBN 80-7201-212-6.

při zkoumání úlomků střepin skla, kousků laku z vozidla, když těmto lze taktéž určit druh nebo typ vozidla, směr a způsob jízdy. K provedení této expertízy je nutné přesně zadokumentovat místa, kde byly tyto úlomky, lak, ve vztahu k nehodě objeveny. Jako další se používá **expertíza biologická** a to zejména v případech, kdy řidič z vozidla utekl, jedná se o tělní výměšky, cigaretové nedopalky, krev apod. Jako další z důležitějších lze zmínit **expertízu chemickou**⁴⁷, při které se zkoumají zajištěné pohonné látky, mazadla, případně látky a předměty, které z vozidla vypadly a tak nehodu způsobily. Napomáhá k objasnění stejných otázek, jako expertízy předchozí.

10.4.2 Oborové expertízy

Oborové expertízy jsou pak vyžadovány téměř u každé nehody a u každého pojistného podvodu v souvislosti s dopravní nehodou. Jsou vyžadovány k posouzení mechanismu vzniku dopravní nehody, technické závady na vozidle a otázek konstrukčního charakteru, jako jsou únava materiálu a jejich pevnost, technické vybavení vozidel ve smyslu jejich využití u konkrétní nehody. Tyto expertízy dovedou odpovědět na otázky týkající se např. posouzení charakteru a rozsahu poškození vozidla, posouzení jeho technického stavu, zda byla příčinou nehody technická závada, zda byla tato technická závada zapříčiněna špatnou údržbou vozidla, posouzení způsobu a techniky jízdy řidiče, způsob a mechanismus vzniku dopravní nehody, rozboru tachografických záznamů vozidla, posouzení příčiny vzniku nehody.

10.4.3 Komplexní expertízy

Komplexní expertízy jsou velice náročné ve svém provedení, a již z tohoto důvodu jsou více méně ojedinělé. Jejich využití při pojistném podvodu v souvislosti s dopravní nehodou je téměř nulové, využívají se zejména při šetření závažných dopravních nehod s těžkými následky, když tyto komplexní expertízy dokážou předejít takovému pojistnému podvodu ve svém rozsahu. Jedná se o kombinaci výše uvedených expertíz. Dovedou odpovědět na otázky typu, kdo byla osoba řidiče v době nehody,

⁴⁷PORADA, V., et al. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, 2000. s. 328. ISBN 80-7201-212-6.

stanoví místa pasažérů ve vozidle v době před nehodou, stanoví, kterou částí vozidla došlo ke zranění osoby apod. Právě otázky typu kde seděla která osoba ve vozidle v době nehody, zda byla osoba řidiče v době nehody pod vlivem alkoholu, mají v určitých případech souvislost s pojistným podvodem při dopravní nehodě. Existuje mnoho příkladů poj. podvodů, kdy se pachatelé snaží jakýmkoliv způsobem zakrýt skutečnost, že buď osoba řidiče požila před jízdou alkohol, nebo že mrtvý spolujezdec byl nebo nebyl připoután. V případě plnění ze životního pojištění takto usmrčené osoby, pojišťovny snižují nároky na výplatu za podmínek, že např. osoba nebyla připoutána, že dobrovolně nasedla do vozidla, které řídil řidič, který byl jednoznačně pod vlivem alkoholu apod. Z důvodu, aby pachatelé dostali celé plnění, dopouštějí se manipulace s důkazy a tím také pojistného podvodu.

11 VÝZKUMNÁ METODA DOTAZNÍK

Jedním z cílů této práce je také vlastní zamyšlení nad důvodem, proč jsou pojistné podvody páčány. Tyto důvody byly popsány v mnoha různých metodikách, brožurách pojišťoven, nicméně jsem usoudil, že vlastní výzkum těchto důvodů je pro tuto bakalářskou práci přínosný nejméně z hlediska ověření těchto obecně známých důvodů. K tomuto jsem použil jeden z druhů empirických výzkumných metod, dotazník. Výsledkem mělo být zjištění, jak lidé vnímají pojistné podvody, jaký k této trestné činnosti mají vnitřní pocitový vztah a pokusit se zjistit míru latence poj. podvodů v dotazované skupině.

Dotazník je vlastně způsob psaného řízeného rozhovoru. Je méně časově náročný nežli rozhovor. Je možné jím v krátkém časovém úseku oslovit více dotazovaných a tím získat za nepoměrně kratší časový úsek více dat. Obsah samotných otázek musí být srozumitelný, bez sugestivních dotazů. Je možno používat otázky otevřené, uzavřené, či škálové.⁴⁸ *Uzavřené* otázky s odpověďmi typu ano – ne – nevím, mohou být zavádějící a pro skutečně použitelný výstup se příliš nedoporučují. *Otevřené* otázky dávají odpovědím tázaného širší vztahový rámec, mohou poukázat na důležité vztahy a souvislosti. *Škálové* dotazy jsou typické pro posuzování škály, kde dotazovaný má seřadit své pocity konkrétních odpovědí do předem stanovené škály např. od nejvíce přijatelných po nejméně přijatelné.

Pro vlastní dotazník s vlastním názvem: "**Jak vnímáme pojistné podvody**", jsem převážně použil otázky otevřené, v minimální kombinaci s dotazy škálovými a uzavřenými. Pro prezentaci dotazníku jsem pak zvolil Internet, konkrétně portál provozovaný přímo pro účely dotazníků www.vyplnto.cz.

Dotazník byl uveřejněný po dobu jednoho kalendářního měsíce a zcela jej vyplnilo 58 respondentů při návratnosti ve výši 64,1%. Celkem čtrnáct cílených otázek umožnilo zjistit názory různých osob různého věku, pohlaví a vzdělání na to, jak vnímají pojistné podvody.

⁴⁸ KOHOUTEK, R. Psychologie v teorii a praxi. In. *Dotazník jako průzkumná metoda*. [online]. 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>>

11.1 Kladené otázky dotazníku

1. Setkali jste se sami ve svém okolí s pojistným podvodem?
2. Z níže uvedených odpovědí vyberte co nejpříjemnější k Vaší představě o pojistném podvodu: (Odpovědi jsou uvedené v příloženém grafu č. 2).
3. Přecenili jste někdy Vy sami, byť neúmyslně, výplatu své pojistné události ke škodě pojišťovny?
4. Myslíte si, že pojistný podvod je vážný zločin?
5. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
6. Vaše zaměstnání?
7. Myslíte si, že je v ČR boj s pojistnými podvody úspěšný?
8. Myslíte si, že v ČR počet pojistných podvodů neustále mezigodně narůstá?
9. Jaká je podle Vás nejzávažnější příčina páchání pojistných podvodů?
10. Co by mohlo podle Vás zabránit nárůstu pojistných podvodů, seřaďte možnosti od neúčinnější (1) po nejméně účinné (5): (Odpovědi příložené níže ve vyhodnocení).
11. Jak byste se zachovali při zjištění, že někdo ve Vašem okolí spáchal pojistný podvod?
12. Znáte někoho ve Vašem okolí, kdo pojistný podvod spáchal a nebyl odhalený?
13. Jaký je Váš věk?
14. Jakého jste pohlaví?

11.2 Analytické výsledky dotazníkového šetření

Z odpovědí na první dotaz (viz. Graf č. 1 přílohy č. I.) vyplývá, že téměř polovina dotázaných se s pojistným podvodem nikdy nesetkala, jedna pětina pak pouze jednou. Třetina dotázaných uvedla, že se s poj. podvodem setkala již vícekrát. Skutečnost, že se s pojistným podvodem setkala nejméně jednou více než polovina dotázaných, vypovídá o tom, že není až tak vzácným skutkem, jak by se mohlo zdát.

Téměř tři čtvrtiny respondentů vnímá poj. podvod v dotazu č. 2 (viz. Graf č. 2 přílohy č. I.) jako zločin, který padá na vrub každého z nás a celá jedna čtvrtina si myslí, že poj. podvody jsou pouze bublinou, na základě které pojišťovny vydělávají více zvýšením pojistného. Necelých deset procent dotázaných pojistné podvody vnímá jako něco, co není zločinem, pro svůj vlastní prospěch.

Více než dvě třetiny respondentů (viz. Graf č. 4 přílohy č. I.) na otázku č. 4 odpovědělo, že nikdy pojistný podvod nespáchalo, přičemž téměř dvacet procent z nich bylo v pokušení. Patnáct procent dotázaných přiznalo přinejmenším nadnesenou vlastní škodu při pojistné události, vlastní pojistný podvod. Ona čísla pojišťoven, která vypovídají o počtu nezachycených latentních pojistných podvodů, tedy rozhodně nejsou nadnesená a pouze u tohoto vzorku respondentů vzniklo **značné procento latence, nejméně 15%**.

Na dotaz č. 9, zda si myslí, že je pojistný podvod vážný zločin, odpovědělo (viz. Graf č. 9 přílohy č. I.) více než tři čtvrtiny respondentů že ano, přičemž asi patnáct procent má za to, že zločinem není. **Opět důkazem myšlení společnosti, že pojistný podvod je "gentlemanský" zločin.** V těchto patnácti procentech je pak převážná většina respondentů ve věku do 40 let se základním nebo středním vzděláním.

Názor dotázaných na úspěšnost boje s pojistnými podvody v ČR, v položeném dotazu č. 6 pak vytváří zajímavý výsledek, kdy polovina osob (viz. Graf č. 6 přílohy č. I.) má za to, že úspěšný je a polovina naopak za to, že úspěšný není. Z tohoto je zřejmé, že **veřejnost pojistné podvody skutečně vnímá a sleduje.**

Téměř polovina dotázaných v otázce č. 7 si myslí, že počet pojistných podvodů meziročně narůstá (viz. Graf č. 7 přílohy č. I.). Z dalších více než pětina si myslí, že statisticky sice nenarůstá, ale ve skutečnosti je tomu naopak, poj. podvody nejsou odhalovány. Třetina respondentů pak má takový názor, že buď jejich počet nenarůstá, nebo pouze mírně, nijak zásadně. Opět logické potvrzení skutečnosti, že

pojistné podvody mají vysokou latenci, tato skutečnost vyplývá zejména z odpovědí přímo v grafu.

Více než polovina dotázaných (viz. Graf č. 8 přílohy č. I.) na otázku č. 8, co je příčinou pojistných podvodů odpověděla, že je to **snaha maximalizace vlastního zisku**, téměř třetina příčinu spatřuje v mentalitě lidí, ostatní pak v nedostatečné legislativě a v slabých kontrolách pojišťoven. Tento výsledek odpovědí potvrzuje závěry z úvodu této práce, že společnost je stále více konzumní, uzavřená a anonymní.

Dále měli dotázaní hodnotit v dotazu č. 10 navržená opatření v boji proti pojistným podvodům jako ve škole, známkou od 1 do 5. Podle respondentů by v boji s těmito podvody nejvíce pomohlo **zprůsnění legislativy a důsledné kontroly**, dále citelné snížení pojistných sazeb, převzetí způsobů boje s pojistnými podvody ze zahraničí, nejméně by dotázaní věřili v monopolizaci pojišťovnictví. Níže samotné položení dotazu a hodnocení odpovědí:

Otázka č. 10

Škálová otázka: **Co by mohlo podle Vás zabránit nárůstu pojistných podvodů, seřad'te možnosti od nejúčinnější (1) po nejméně účinné (5)**

<u>Odpověď</u>	<u>Průměrné pořadí</u>
zprůsnění legislativy a zvýšení aktivní kontroly ze strany pojišťoven	1.472
citelné snížení výše pojistných sazeb	2.396
převzetí úspěšných zahraničních zkušeností s poj. podvody	2.434
sloučení pojišťoven v jednu monopolní	4.321

Opět zajímavě dotázaní odpovídali na otázku č. 11, jak by se zachovali při zjištění, že někdo v jejich okolí spáchal pojistný podvod. Celým **čtyřiceti procentům** (viz. Graf č. 11. přílohy č. I.) **by se to sice nelíbilo, ale nic by s tím neudělali**. Takovou skutečnost by pak oznámilo pouze 22 procent dotázaných, kdy dalších třicet procent by záležitost vůbec nezajímala, je to jen a pouze věc dotyčné osoby. Z odpovědí na tuto otázku je tedy opět zřejmé, jak společnost skutečně pojistné podvody vnímá. Opět jen

potvrzují závěry z dotazu č. 9. Je evidentní, že jim na nich něco vadí, ale **necítí je jako skutečné a osobní**. Zde mě skutečně nepříjemně zamrazilo z obrazu společnosti, nad čím vším je ochotna zavírat oči a dívat se jinam.

Ovšem je možné, že takto respondenti odpovídali bez osobních zkušeností, kdy v případě skutečně zjištěného skutku podvodu by mohli reagovat jinak. Tomu vypovídá skutečnost, kdy na dotaz č. 12, zda znají někoho ve svém okolí, kdo pojistný podvod spáchal a nebyl odhalen, odpověděli respondenti (viz. Graf č. 12 přílohy č. I.) z poloviny, že nikoliv, žádného takového neznají. Další polovina pak ano, že takovou osobu znají, nebo dokonce více takových osob.

Věk respondentů, zjišťovaný otázkou č. 13 (viz. Graf č. 13 přílohy č. I.) byl rozdílný, nejvíce byla procentuálně zastoupena skupina osob věku mezi 36 až 45 let.

Skladba pohlaví odpovídajících z dotazu č. 14 (viz. Graf č. 14 přílohy č. I.) byla rovnoměrně rozložená, opravdu pouze mírně převažovaly ženy s hodnotou 51,72%. Vysokoškolské, nebo vyšší odborné vzdělání, zjišťované dotazem č. 4, měla (viz. Graf č. 4 přílohy č. I.) více než polovina respondentů, další třetina pak úplně střední s maturitou. Vyučených nebo pouze se základním vzděláním byla desetina dotázaných.

Téměř polovina dotázaných (viz. Graf č. 5 přílohy č. I.) v otázce č. 5 (44%), pracuje ve státním sektoru, v soukromém pak 36% respondentů, ostatní studují, nezaměstnaní apod. Nejvíce tolerantní k pojistným podvodům byly osoby se středním a nižším vzděláním, dále pak ve věkové skupině do 25 let a muži.

S dotazníkem bylo možno pracovat i v podobnějším měřítku, kdy bylo možno v jednotlivé konkrétní otázce a její určité odpovědi přiřadit počty odpovídajících z hlediska vzdělání, věku, povolání či pohlaví. Takto analyzovaný dotazník však zcela splnil svůj účel, kdy další již značně detailní výše popsaná možná data by byla pro účely tohoto výzkumu ne příliš relevantní a nadbytečně by drobila celý zkoumaný výstup.

Komplexní grafický přehled odpovědí na zadané otázky včetně procentuálních výsledků je umístěn v **příloze I.** této práce.

ZÁVĚR

Smyslem a primárním cílem této práce bylo představit problematiku trestné činnosti pojistných podvodů, a to zejména v souvislosti s dopravní nehodou. Pokud má vyšetřovatel vůbec šetřit takové skutky, musí pochopit jednak podstatu tohoto trestného činu, okolnosti, které k jeho páchání pachatele vedou a zejména pak způsoby, kterými jsou páchány, včetně vlastní etiologie. Co se týče široké veřejnosti, ta by měla pochopit závažnost této trestné činnosti, včetně všech jejích důsledků, které se zejména finančně ve výši pojistek promítají do každé rodiny nejen v tomto státě. Tato bakalářská práce začíná historií vzniku pojistných podvodů, přičemž jsem považoval za nutné rozebrat okolnosti, za kterých pachatelé takové skutky páchají a možnou prevenci proti nim. Osvěta prevence začíná již ve školách, kdy ovšem toto je natolik speciální trestný čin, že jej nelze ve smyslu osvěty zahrnout do běžné prevence, jako je například prevence před krádežemi, násilím, šikanou, apod.

Ačkoliv jde o relativně „mladý“ trestný čin, prošel již od svého vzniku několika úpravami, novelizacemi a zpřesněními, poslední rekonstrukcí trestního zákoníku k datu účinnosti 01. ledna 2010. V této práci je pak jeho skutková podstata rozebrána, čímž plní další z předem stanovených cílů. Z důvodu, že pachatelé páchající tyto skutky jsou ve svém jednání stále více vynalézavější a organizovanější, i jejich postižitelné jednání bylo nutno zpřesnit ve smyslu trestního zákoníku. Vzhledem k úsilí, a k nemalým finančním prostředkům, které jednotlivé pojišťovny vynakládají na co neúčinnější odhalování této trestné činnosti, včetně stálého vývoje co nejmodernějších technických prostředků a software, představenými i v této práci jako další z cílů, nelze než konstatovat, že se jedná o závažnou trestnou činnost. Proto není možné ji odsouvat do pozadí za mediálně viditelnější kauzy a je nutno neustále upozorňovat na její společenskou škodlivost. Veřejnost by si měla uvědomit, že ztráty, které pojišťovnám vznikají úniky na pojistných podvodech, nakonec zaplatíme všichni, a to zejména ve zvýšených sazbách pojistného.

Vypracovaný dotazník s analýzou odpovědí vykazuje vnímání pojistných podvodů výšečí společnosti, odpovídajících respondentů, a ve svých závěrech, stanovenými jako další z cílů práce, vypovídá o jisté poměrně vysoké latenci této trestné činnosti, včetně neúměrně vysoké toleranci veřejnosti k těmto skutkům.

Nakonec chci vyzvednout skutečnost, že se jedná o otevřené a rozsáhlé téma, které vybízí k rozšíření jeho zpracování. V takovém dalším rozšíření je možno pojednat

nejméně o dalších formách a způsobech páchání pojistných podvodů, zejména v souvislosti s úrazovým pojištěním, které samo o sobě svoji problematikou a nutným exkurzem do oblasti medicíny, je schopno vydat několik samostatných kapitol.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BARTONČÍKOVÁ, M., et al. *Základy obchodního práva*. 2. vyd. Praha : Prospektum, 1998. 416 s. ISBN 80-7175-066-2.
2. BERAN, T. *Dopravní nehody. Právní rádce pro každého řidiče*. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2007. 171 s. ISBN 978-80-251-1791-0.
3. GRIVNA, T. *Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné části*. 1. vyd. Praha : ASPI, 2007. 244 s. ISBN 978-80-7357-260-0.
4. CHMELÍK, J., et al. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
5. CHMELÍK, J., PORADA, V., PRŠAL, V. *Pojistné podvody*. 1. vyd. Praha : Tiskárna MV ČR, 2000. 96 s.
6. CHMELÍK, J. *Vyšetřování silničních dopravních nehod*. 1. vyd. Praha : Tiskárna MV ČR, 1998. 88 s.
7. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné* 2. 4. vyd. Praha : ASPI, 2005. 612 s. ISBN 80-7357-131-5.
8. NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. *Trestní kodexy*. 2. vyd. Praha : Eurounion, 2002. 1640 s. ISBN 80-7317-009-4.
9. PETR, B. *Základy občanského a obchodního práva*. 1. vyd. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. 188 s. ISBN 80-86708-16-0.
10. PORADA, V., et al. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, 2000. 378 s. ISBN 80-7201-212-6.
11. PÚRY, F., ŠÁMAL, P., URBÁNEK, J. *Vzory podání a rozhodnutí v trestních věcech*. 2. vyd. Praha : Linde Praha, 2005. 740 s. ISBN 80-7201-521-4.
12. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. 1. vyd. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. 174 s. ISBN 978-80-86708-21-8.

13. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon. Komentář*. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003. 1582 s. ISBN 80-7179-624-7.
14. ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. 6. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0.
15. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003. 1443 s. ISBN 80-7179-685-9.
16. ŠVESTKA, J., et al. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vyd. Praha : Imprima Praha, 1991. 686 s. ISBN 80-7049-025-X.
17. TERYNGEL, J. *Podnikání, hospodářské a majetkové trestné činy*. 1. vyd. Praha : Prospektrum, 1991. 215 s. ISBN 80-85431-02-5.
18. WEIGEL, O. *Autoškola, pravidla, značky, testy*. 26. vyd. Brno : Computer Press, 2007. 300 s. ISBN 80-251-1172-5.

Elektronické zdroje

1. *Poradí si systém Virtual Crash s pojistnými podvody?*. In: *Finance CZ*. [online]. 2009 [cit. 2011-04-13]. Dostupné z WWW: <http://www.financninoviny.cz/tema/zpravy/poradi-si-system-virtual-crash-s-pojistnymi-podvody/375129&id_seznam=10799>
2. *Soudní znalci*. In: *Wikipedia*. [online]. 2010 [cit. 2011-05-24]. Dostupné z WWW: <http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Soudní_ znalec>
3. *Kuriózní případy*. In: *TN Nova*. [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.tn.nova/magazin/auta/bezpecnost-a-zakony/nejcastejsi-pojistne-podvody-kuriozny-pripady.html>>
4. GINTER, J. *Do Česka se valí kradená auta ze Slovenska, kupci o ně mohou přijít*. In: *Finance CZ*. [online]. 2011 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/finance/233131-do-ceska-se-vali-kradena-auta-ze-slovenska-kupci-o-ne-mohou-prijit.html>>
5. KRÁLÍČEK, T. *Příjmy pojišťoven celosvětově rostou*. In: *Naše peníze*. [online]. 2011 [cit. 2011-07-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.nasepenize.cz/prijmy-pojistoven-celosvetove-rostou-9316>>
6. KOHOUTEK, R. *Psychologie v teorii a praxi*. In: *Dotazník jako průzkumná metoda*. [online]. 2010 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>>
7. *Česká pojišťovna získala novinku, která dokáže lépe odhalit pojistné podvody*. In: *CKP*. [online]. 2009 [cit. 2011-07-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.nasepenize.cz/autonehody-ceska-pojistovna-ziskala-novinku-ktera-dokaze-lepe-odhalit-pojistne-podvody-4741>>

Legislativní dokumenty

1. Česko (Československo). Zákon č. 140 Národního shromáždění ze dne 18.12.1961. Trestní zákon. In. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv*. 1961, částka 65/1961, s. 0465. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=140/1961&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>
2. Česko (Československo). Zákon č. 141 Národního shromáždění ze dne 09.12.1961 o trestním řízení soudním (Trestní řád). In. *Zákony – vyhledávání*. 1961, částka 66/1961, s. 0513. Dostupný z WWW: <http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_p=159a&PC_8411_l=141/1961&PC_8411_ps=50#10821>
3. Česko. Zákon č. 40 Parlamentu ČR ze dne 09.02.2009. Trestní zákoník. In. *Zákony – vyhledávání*. 2009, částka 11/2009, s. 354. Dostupný z WWW: <http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=40/2009&PC_8411_p210&PC_8411_l=40/2009&PC>
4. Česko (Československo). Zákon č. 40 Národního shromáždění ze dne 05.03.1964. Občanský zákoník. In. *Zákony – vyhledávání*. 1964, částka 19/1964, s. 0201. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=40%2F1964&number2=&name=&text=>>
5. Česko (Československo). Zákon č. 36 Národního shromáždění ze dne 20.04.1967 o znalcích a tlumočnících. In. *Zákony – vyhledávání*. 1967, částka 14/1967, s. 0125. Dostupný z WWW: <http://www.portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=36/1967&PC_8411_p=6&PC_8411_l=36/1967&PC_8411_ps=10>
6. Česko. Zákon č. 37 Parlamentu ČR ze dne 05.02.2004 o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě). In. *Zákony – vyhledávání*. 2004, částka 12/2004, s. 582. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=37%2F2004&number2=&name=&text=>>

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály a prezentace umístěné ve vnitroresortní počítačové síti Policie ČR Intranet:

1. Česko. Dohoda o spolupráci mezi Policií ČR a pojišťovnami. *Intranet Policie ČR*. 2008. [cit. 14. dubna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>
2. Česko. Možnosti prevence pojistných podvodů. *Intranet Policie ČR*. 2009. [cit. 8. ledna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>
3. Česko. Pojistný podvod. *Intranet Policie ČR*. 2009. [cit. 12. dubna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>
4. Česko. Prezentace PAČR 2. *Intranet Policie ČR*. 2009. [cit. 12. dubna 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>
5. Česko. Metodika vyšetřování trestného činu pojistný podvod podle § 210 trestního zákoníku. *Intranet Policie ČR*. 2009. [cit. 15. prosince 2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.datauskpv.pcr.cz/dokumenty/dokumenty.asp>>
6. *Příručka pro prevenci, vyšetřování a indikaci pojistných podvodů*. Praha: Česká asociace pojišťoven, 1998. 87 s.

SEZNAM ZKRATEK

TZ - zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

TZK – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TR - zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

DN – dopravní nehoda

poj. podvod – pojistný podvod

OČvTR – orgány činné v trestním řízení

SKPV – služba kriminální policie a vyšetřování

PČR – Policie České republiky

ČKP – Česká kancelář pojistitelů

CEA – Evropská asociace pojišťoven

IAIFA - Mezinárodní sdružení agentur pojistného podvodu

ČAP – Česká asociace pojišťoven

EU – Evropská unie

TC – trestný čin

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. Otázky a grafy vyplývající z odpovědí dotazníku "Jak vnímáme pojistné podvody".

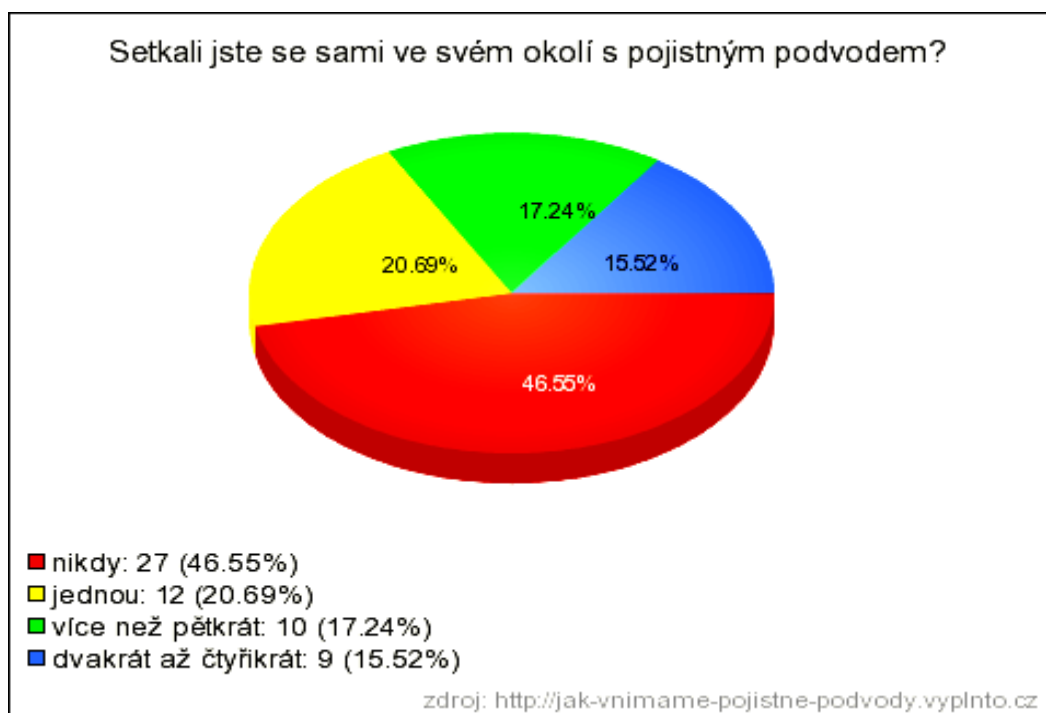
Příloha II. Příklady pojistných podvodů z médií - kauzistika

Příloha III. Tabulky statistik pojistných podvodů

Příloha IV. Grafické znázornění statistiky TČ pojistný podvod

Příloha V. Použité právní normy

Otázka č. 1

Graf č. 1

Otázka č. 2

Graf č. 2

Otázka č. 3

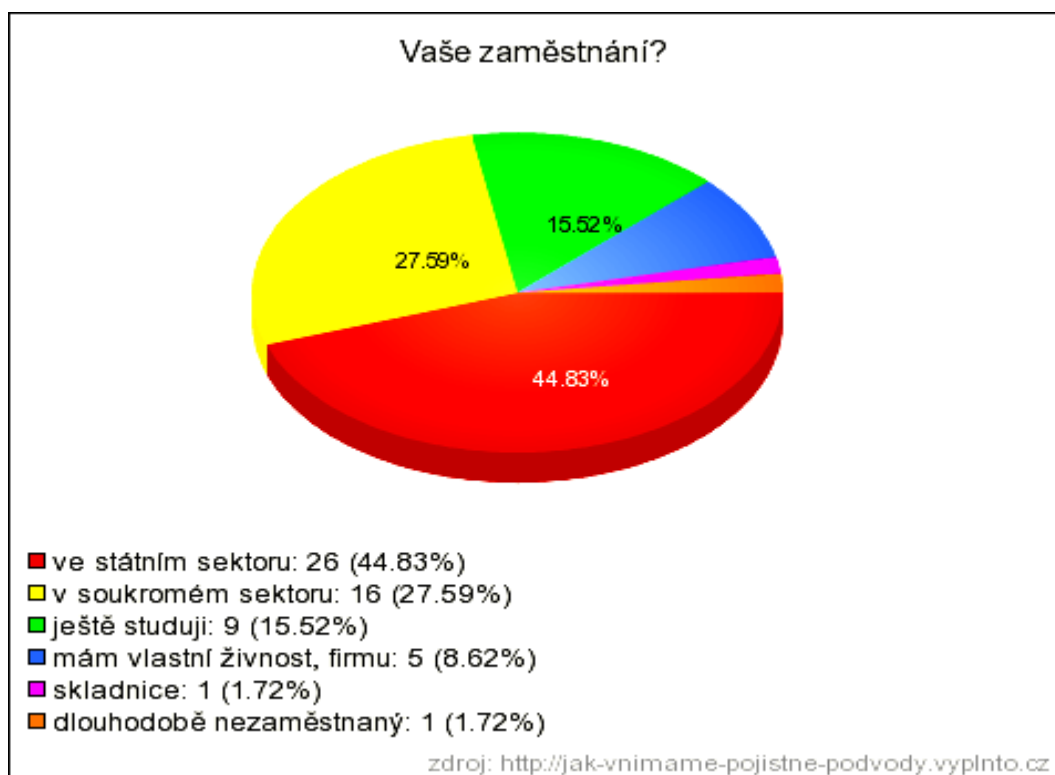
Graf č. 3

Otázka č. 4

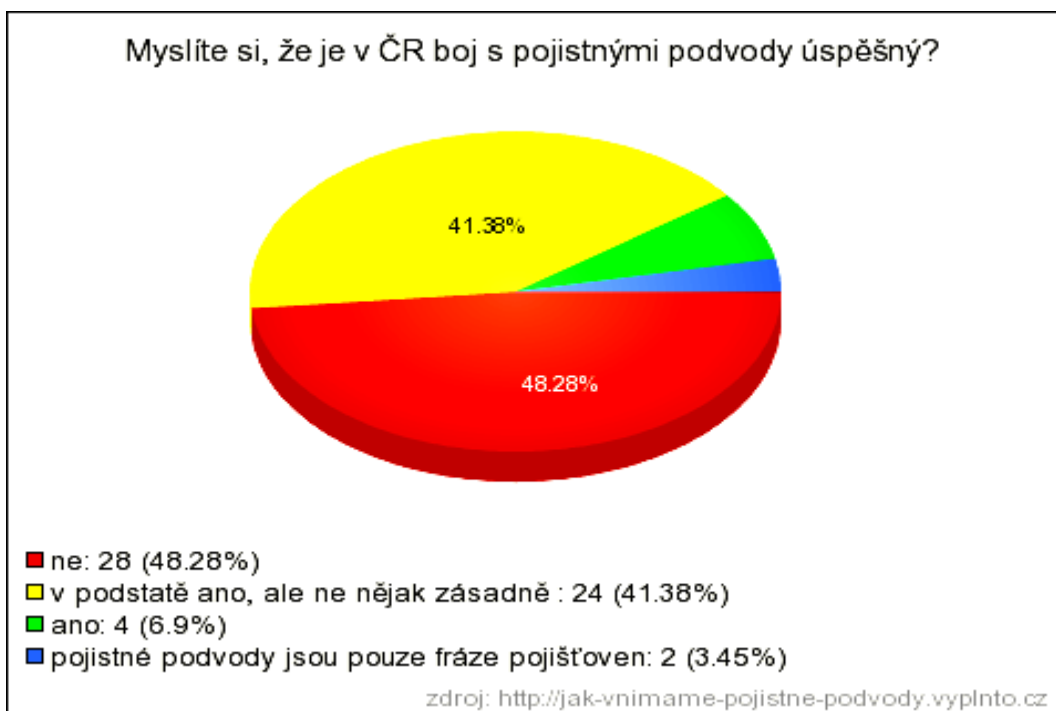
Graf č. 4

Otázka č. 5

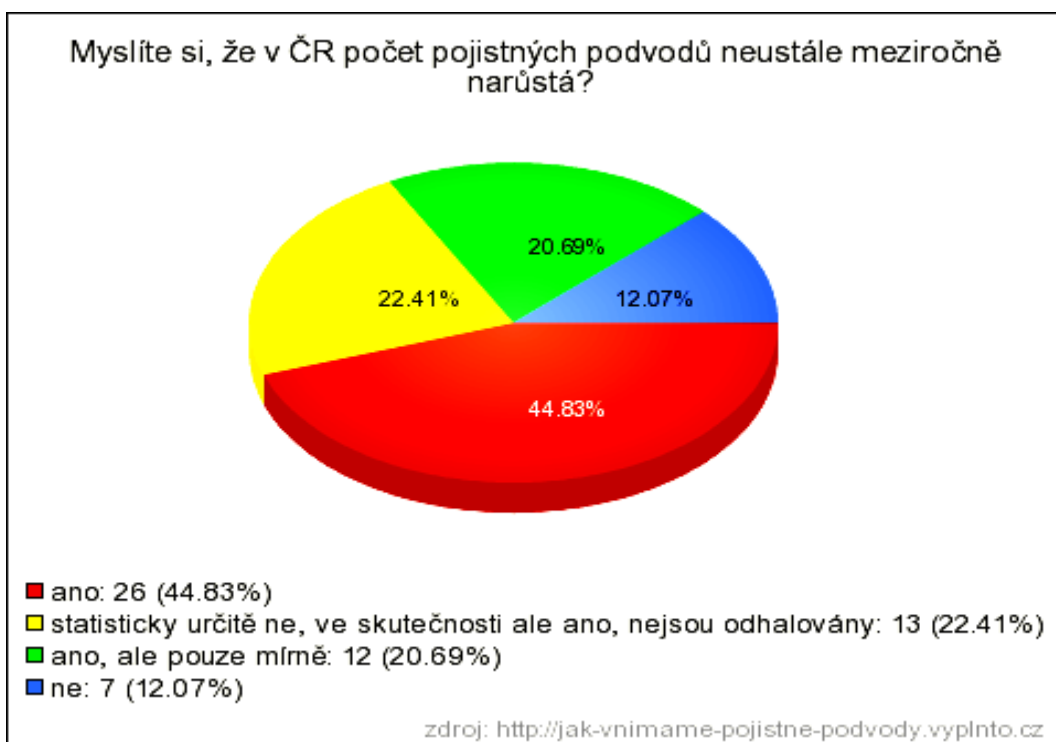
Graf č. 5

Otázka č. 6

Graf č. 6

Otázka č. 7

Graf č. 7

Otázka č. 8

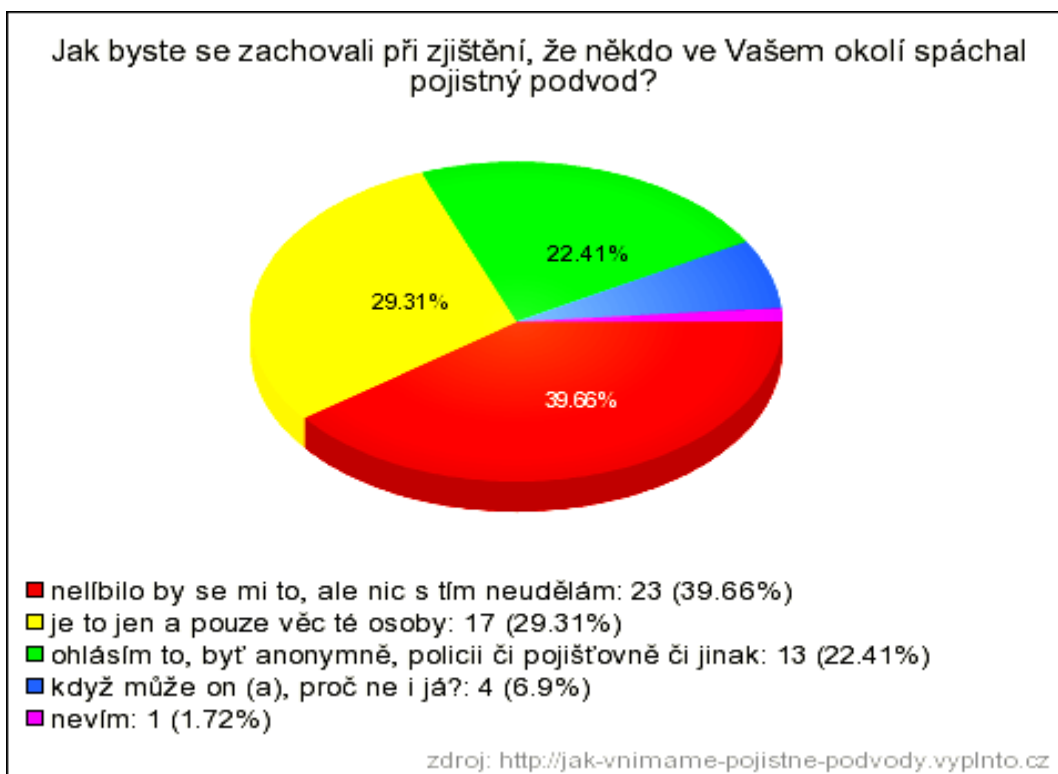
Graf č. 8

Otázka č. 9

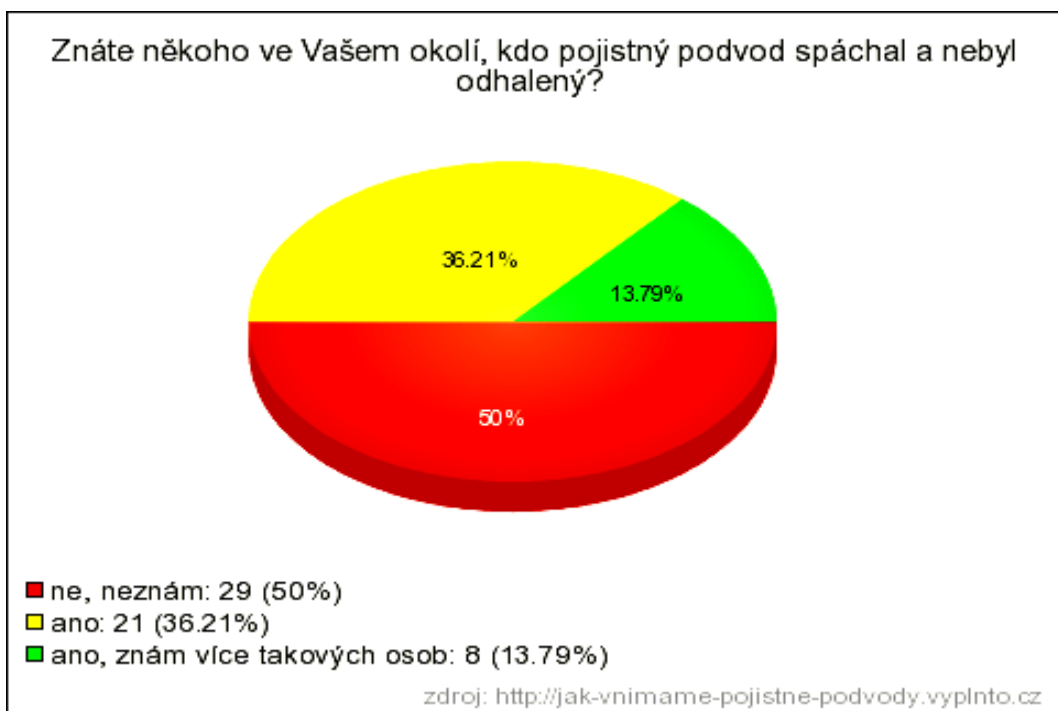
Graf č. 9

Otázka č. 11

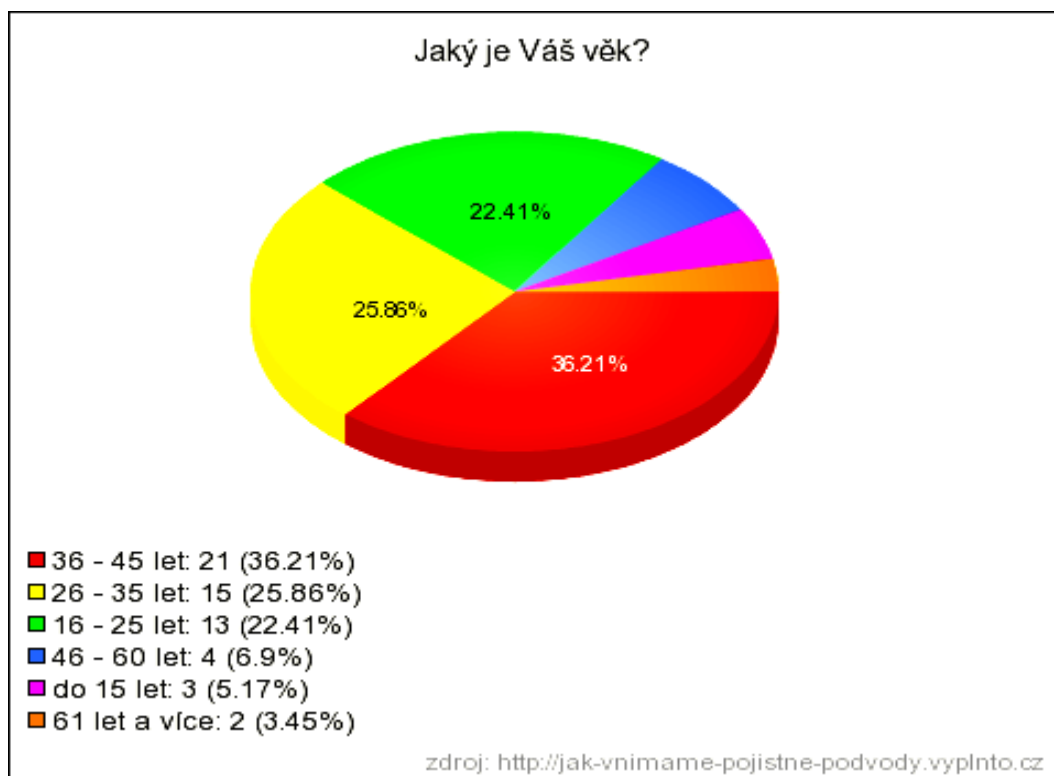
Graf č. 11

Otázka č. 12

Graf č. 12

Otázka č. 13

Graf č. 13

Otázka č. 14

Graf č. 14

Příloha II.

- **Během několika týdnů** se objevilo u jedné pojišťovny několik pojistných událostí, ve kterých vždy figurovali stejný muž a žena. Pokaždé tvrdili, že se neznají. Vyšetřování přitom ukázalo, že se nejen znají, ale že žijí ve společné domácnosti a čekají společně dítě. Nahráváním pojistných událostí se snažili vydělávat.

- **Řidička renaultu nabourala do stromu na poměrně odlehlém místě.** Škoda na vozidle byla vysoká. Řidičce se nic závažného nestalo. Automobil odvezla toho dne odtahová služba. Druhého dne stejná odtahová služba na stejné místo ke stejnému stromu přivezla řidičku i vozidlo a odejela. Řidička někam telefonovala a po chvíli přijela policie, za ní jiná odtahová služba. První den měla řidička alkohol v krvi a věděla, že by z pojištění nedostala nic, proto nehodu inscenovala až na druhý den, kdy již byla „čistá“. Zapomněla, že po oba dva dny ji sledovala svědkyně, které bylo její chování podezřelé.

- **Muž z Karlovarského kraje** se živil několik let tím, že havaroval s vozidly. Jeho oblíbeným číslem bylo, že zastavil na křižovatce s předností zprava. Nejprve úsměvně s elegancí pokynul řidiči příjíždějícímu zleva, který mu měl dát přednost s tím, že se přednosti vzdává a pak se rozjel také. Náhradu škody pak s oblibou získával od pojišťovny, kde byl pojištěný nešťastný motorista, který jeho galantnosti uvěřil. Zpočátku takto získával plnění při inscenovaných nehodách s příbuznými, kde byl vždy jako poškozený. Když však příbuzní došli, začal shánět za mírnou „úplatu“ motoristy z ulice. Během několika měsíců se mu takto „nešťastně“ stalo přes padesát nehod, které řešili likvidátoři pěti pojišťoven. Kromě „přednosti zprava“ byl také mistrem v etudě „předjed' a prudce zabrzdí“, po které většinou následoval náraz do zadní části jeho vozidla. V každém z případů byl poškozený, vždyť řidič za ním nedodržel bezpečnou vzdálenost.⁴⁹

- **Pouze pro dokreslení nebezpečné škodlivosti:** Největší pojišťovna u nás, Česká pojišťovna, a. s., za rok 2009 odhalila 703 případů pojistných podvodů za 274.000.000,- Kč, z nichž 65% bylo spojeno s havarijním či povinným ručením!

⁴⁹ *Kuriózní případy.* In: *TN Nova.* [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.tn.nova/magazin/auta/bezpecnost-a-zakony/nejcastjsi-pojistne-podvody-kuriozny-pripady.html>>

Příloha III.

Statistika trestného činu pojišťný podvod od roku 2001 do září 2011: **Celá ČR**.
Zdroj: Intranet Policie ČR, statistické výstupy.

časové období	zjištěno TČ	stíháno osob	z toho recivistů	škoda v tis. Kč
do září 2011	302	301	59	125.123
2010	354	456	87	102.858
2009	429	420	89	136.614
2008	408	468	96	92.409
2007	582	502	119	74.502
2006	496	580	138	93.335
2005	489	589	118	86.205
2004	611	731	155	115.035
2003	617	822	153	121.376
2002	634	638	106	182.411
2001	396	566	69	74.105

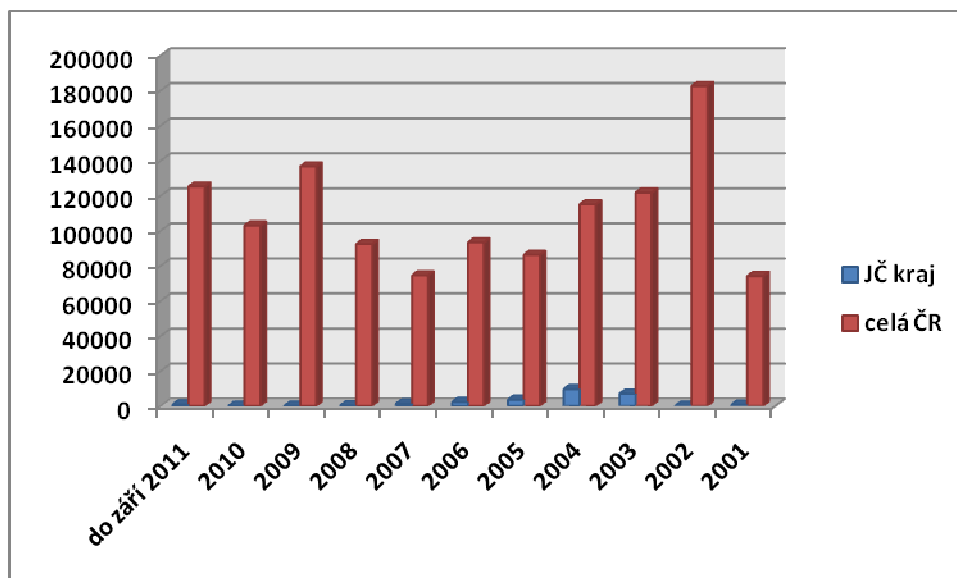
Tabulka č. 1

Statistika trestného činu pojišťný podvod od roku 2001 do září 2011: **Pouze Jihočeský kraj**. Zdroj: Intranet Policie ČR, statistické výstupy.

časové období	zjištěno TČ	stíháno osob	z toho recivistů	škoda v tis. Kč
do září 2011	5	4	1	785
2010	8	10	0	41
2009	3	5	1	38
2008	2	1	1	319
2007	7	14	5	1.340
2006	10	12	4	2.230
2005	25	20	7	3.536
2004	32	38	5	9.594
2003	22	28	7	6.946
2002	14	23	2	179
2001	7	10	1	713

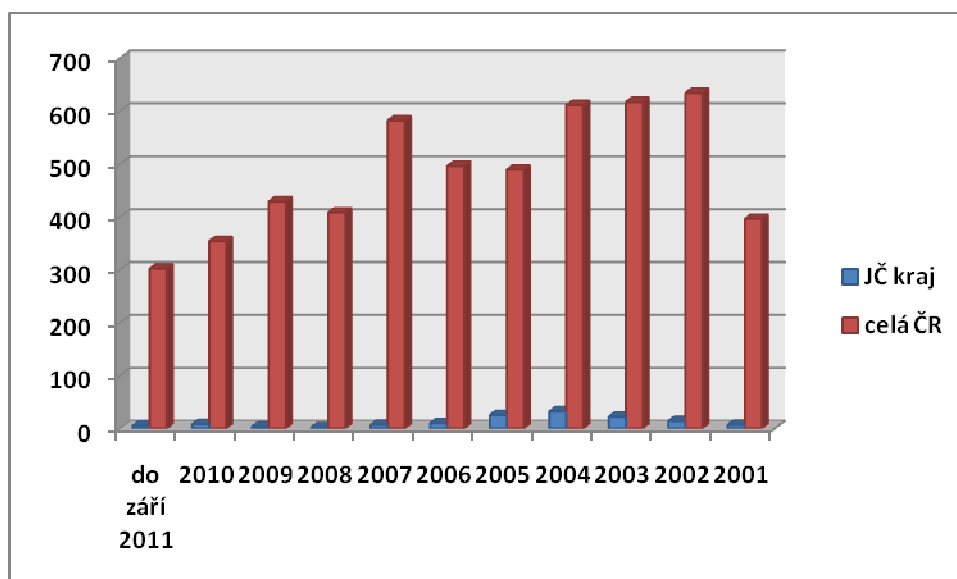
Tabulka č. 2

Celkově vzniklá škoda trestnými činy pojistných podvodů v ČR s **podílem Jihočeského kraje** od roku 2001 do září 2011 v tisících Kč.

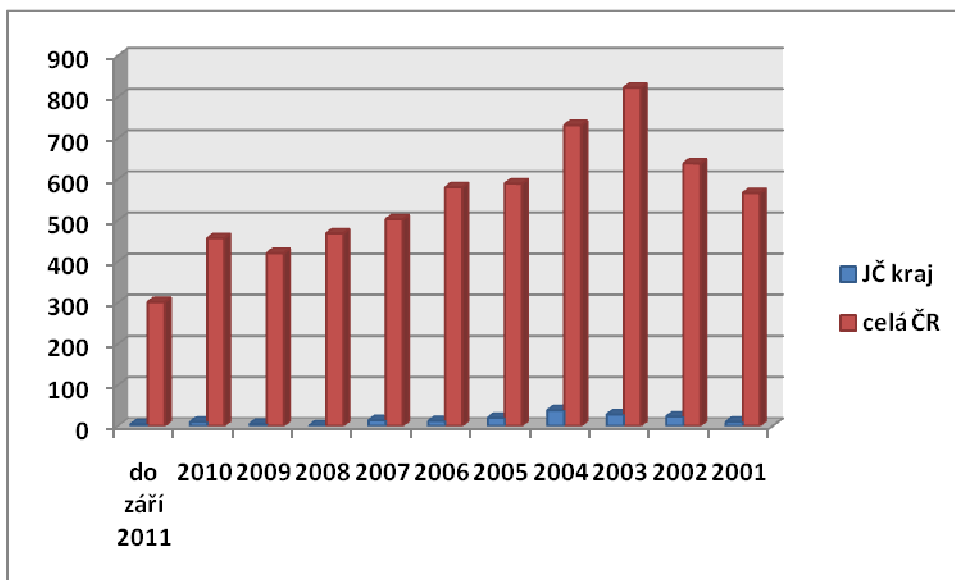
Graf č. 15: vlastní zdroj

Počty šetřených TČ pojistných podvodů v ČR s **podílem Jihočeského kraje** od roku 2001 do září 2011.

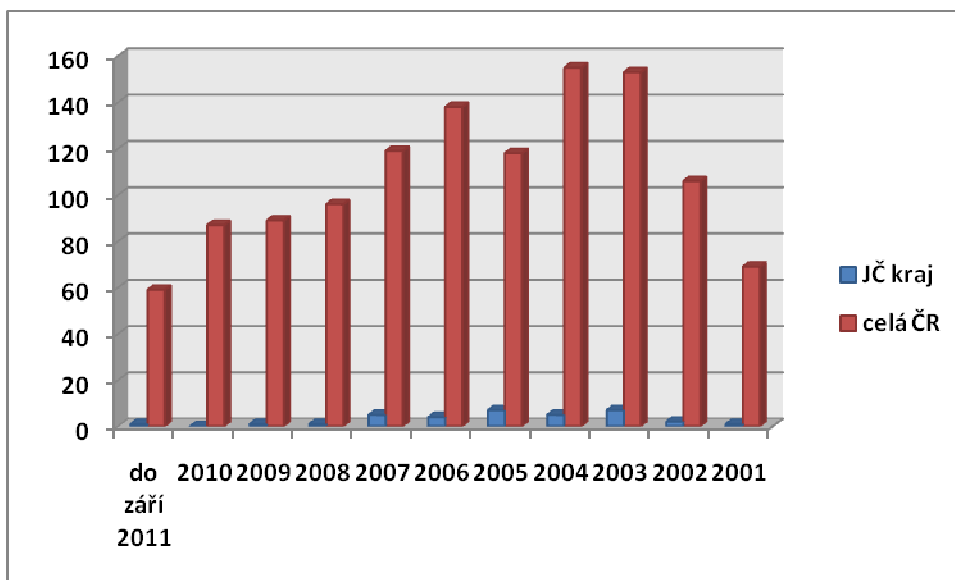
Graf č. 16: vlastní zdroj

Počty stíhaných pachatelů pojistných podvodů v ČR s **podílem Jihočeského kraje** od roku 2001 do září 2011.

Graf č. 17: vlastní zdroj

Počty stíhaných pachatelů – recividistů pojistných podvodů v ČR s **podílem Jihočeského kraje** od roku 2001 do září 2011.

Graf č. 18: vlastní zdroj

Příloha V.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 135/1961 Sb. o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších doplňků

vyhlášky č. 37/1967, 11/1985, 184/1990 a 77/1993, provádějící zákon č. 37/1967 Sb.

zákon č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 361/2000 Sb. o silničním provozu, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 500/2004 Sb. správní řád, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších doplňků

zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, ve znění pozdějších doplňků